

Mira Mantila

NUORTEN SURU VANHEMMAN KUOLEMAN JÄLKEEN JA SIIHEN YHTEYDESSÄ OLEVAT TEKIJÄT

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro Gradu -tutkielma
Helmikuu 2019

TIIVISTELMÄ

Mira Mantila: Nuorten suru vanhemman kuoleman jälkeen ja siihen yhteydessä olevat tekijät

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Terveystieteet, Hoitotiede

Helmikuu 2019

Ohjaajat: TtT, dosentti Anna Liisa Aho

Vanhemman kuoleman kokeminen on käsittämätön ja ylivoimainen kokemus, joka vaikuttaa voimakkaasti nuoren psyykkiseen ja ulkoiseen maailmaan. Vanhemman menetys nuoruudessa aiheuttaa huomattavaa stressiä uhaten nuoren henkistä hyvinvointia, perhepiiriä sekä nykyisiä ja tulevia ihmissuhteita. Kansainvälisesti nuorten ja lasten surua on tutkittu paljon heidän huoltajiensa näkökulmasta, mutta enenevässä määrin on myös alettu tutkia nuorten surua heidän omasta näkökulmastaan vanhemman tai sisaruksen kuollessa. Suomessa nuorten surun tutkiminen on edelleen vähäistä.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata nuorten surua ja suruun yhteydessä olevia tekijöitä vanhemman kuoleman jälkeen. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa aihealueesta, jotta nuorten surua voidaan ymmärtää paremmin vanhemman kuoleman jälkeen.

Tutkimusaineisto koostui (n=88) vanhemman kuoleman kokeneen nuoren vastauksista. Tutkimuksen aineisto kerättiin elektronisella (e-) lomakkeella, jossa kysyttiin sekä surevaan että kuolemantapaukseen liittyviä taustamuuttujia ja surureaktioita mitattiin surureaktiomittarilla (HSIB). Surureaktiomittarin muuttujista muodostettiin analysointivaiheessa summamuuttujia, joiden avulla pystyttiin kuvailemaan nuorten surua. Nuorten surua kuvattiin frekvenssien, prosentiosuuksien ja keskilukujen avulla. Nuorten suruun yhteydessä olevia tekijöitä tarkasteltiin parametrisilla testeillä eli t-testillä ja varianssianalyysillä sekä ristiintaulukoinnilla.

Tulokset osoittivat, että nuoret kokivat kohtalaista surua vanhemman kuoleman jälkeen. Nuoret kokivat vanhemman kuoleman jälkeen voimakkaimmin pysyvää muutosta omassa ja perheen elämässä, masennusta ja pelkoa. Nuorista melkein puolet (43,2%) koki vähintään voimakasta kognitiivista häiriytymistä. Tulokset osoittivat, että nuoret kokivat vahvaa persoonallisuuden kasvua vanhemman kuoleman jälkeen. Nuoret kokivat voimakkaimmin pysyvää muutosta todellisuuden ymmärtämisessä, herkkyyttä ja kypsyyttä. Nuorista yli puolet (55,9%) koki erittäin voimakasta kiintymystä vanhemman kuoleman jälkeen. Nuorten surureaktioihin olivat yhteydessä työssä käyminen, psyykinen ja fyysinen terveydentila, perheenjäsenten kanssa keskusteleminen, harrastukset, kodin sijainti ja ammattiavun saaminen kuoleman jälkeen. Nuorten persoonallisuuden kasvuun olivat yhteydessä työssä käyminen ja psyykinen sekä fyysinen terveydentila. Vanhemman kuolemasta kulunut aika oli yhteydessä nuorten voimakkaampaan herkkyyteen, vahvistuneeseen uskoon sekä kykyyn antaa ja vastaanottaa apua.

Nuoret kokivat hieman voimakkaammin persoonallisuuden kasvua kuin surua vanhemman kuoleman jälkeen. Vanhemman kuolemasta kulunut aika on otettava huomioon, kun tutkitaan nuorten surureaktioiden ja persoonallisuuden kasvun voimakkuutta. Tutkimus tuotti tietoa nuorten surusta sekä siihen yhteydessä olevista tekijöistä. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää nuorten surun ymmärtämiseen ja nuorten tukemiseen vanhemman kuoleman jälkeen.

Avainsanat: nuori, suru, surureaktiot, vanhemman kuolema

ABSTRACT

Mira Mantila: Adolescents' grief after a death of a parent and factors related to the grief.

Master's thesis

University of Tampere

Health Sciences, Nursing Science

February 2019

Supervisors: PhD, docent Anna Liisa Aho

Experiencing a parent's death is incomprehensible and overwhelming that effects strongly the adolescent's psychic and external world. The loss of a parent in adolescence causes considerable stress, threatening the mental wellbeing, the family circle and the current and future relationships. At the international level, the grief of adolescence and children has been studied a lot from the point of view of their guardians, research from the perspective of the adolescents has also been increasing. In Finland, the study of adolescent's grief remains limited.

The purpose of this study was to describe the grief of adolescents and factors related to grief after a death of a parent. The aim of this study was to provide information about the topic and the factors 's grief can be better understood after the parent's death.

Research data consisted of the answers of adolescents, (n=88), who had experienced a death of a parent. The research data was collected with an electronical (e-) questionnaire, that included questions about the background variables and the adolescents' grief reactions, which was measured grief reaction meter (HSIB). In the analysis phase, the parameters of a grief reaction meter were formed by the sum variables that were used to describe the grief of the adolescent. Adolescent's grief was described by using frequencies, percentages, and averages. Factors related to the grief of adolescents were examined with parametric tests: T-test, variance analysis and crosstabs.

The results showed that adolescents felt moderate grief after a death of a parent. Adolescents felt strongest permanent change in their own and family life, depression and fear after a death of a parent. Almost half (43,2%) of adolescents experienced at least strong cognitive interference. The results showed that adolescents felt strong personal growth after a death of a parent. Adolescents felt strongest lasting change in the understanding of reality, sensitivity and maturity. Over a half (55,9%) of adolescents felt also very strong attachment to others. The factors related to adolescents' grief reactions were their employment status, mental and physical health, conversations with family members, hobbies, the location of the home and getting professional help after death. The factors related to personal growth were the employment status and psychological and physical health status. The time elapsed from the death of a parent was related to sensitivity, stronger sense of faith and the ability to give and receive help.

Adolescents felt slightly stronger personal growth than grief after a death of parent. The time elapsed from the death of a parent, must be taken into account, when researched the intensity of adolescent's grief and personal growth. The study produced information adolescents' grief and the factors, which were related to the grief. The results of the study can be used to understand and support adolescent's grief after parent's death.

Keywords: adolescent, grief, grief reactions, parent's death

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	5
2. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
2.1. Suru	7
2.2. Nuorten surureaktiot	8
2.3. Nuorten suruun yhteydessä olevat tekijät.....	12
3. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	16
4. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	17
4.1. Tutkimukseen osallistujat.....	17
4.2. Aineiston keruu	17
4.3. Aineiston analyysi	18
5. TULOKSET	23
5.1 Taustatiedot	23
5.2 Nuorten suru	28
5.2.1. Surureaktiot.....	28
5.2.3 Persoonallisuuden kasvu	29
5.3 Nuorten suruun yhteydessä olevat tekijät.....	31
6. POHDINTA.....	35
6.1 Tutkimuksen eettisyys	35
6.2 Tutkimuksen luotettavuus.....	37
6.3 Tutkimustulosten tarkastelua	41
6.4 Johtopäätökset	51
LÄHTEET	53

1. JOHDANTO

Nuoruudessa fokus on elämässä, rajattomassa potentiaalissa ja intohimoisessa elinvoimassa (Sussilo 2005). Nuoruus on kuitenkin myös etsinnän ja itsetuntemuksen aikaa. Nuoruus voi olla haastavaa ja sille on myös tyypillistä vastuun lisääntyminen sekä paine toimia ja käyttäytyä kypsästi. (Palmer, Saviet & Tourish 2016.) Vanhemman ennenaikaisen kuoleman kokeminen on käsittämätöntä ja ylivoimaista, joka vaikuttaa voimakkaasti nuoren sekä psyykkiseen että ulkoiseen maailmaan (Sussilo 2005).

Vuonna 2015 Suomessa kuoli yhteensä 1172 alle 18-vuotiaiden lasten vanhempaa ja kuolleista 1107 oli alle 13-vuotiaiden lasten vanhempia. Vanhempansa menettäneitä alle 18-vuotiaita lapsia oli samana 1866. (Tilastokeskus 2015.)

Tutkijat ovat yrittäneet jo lähes vuosisadan ajan kuvata, selittää, tunnistaa, ennustaa ja kontrolloida surua sekä surevien käyttäytymistä (Hogan & Smith 2002). Nuoren suru on kuitenkin ainutlaatuista, koska koettu suru saattaa olla este normaalille kehitykselle (Garber 2000). Menetyks on yksilöllinen kokemus, joka vaihtelee suuresti eri kehitystasolla (Palmer ym. 2016, Christ, Siegel & Christ 2002) ja juuri yksilölliset kehityshaasteet nuoruudessa toimivat nuorten surun kokemuksissa erilaistavina tekijöinä (Bugge, Haugstvedt, Røkholt, Darbyshire & Helseth 2012).

Vanhemman menetys nuoruudessa aiheuttaa huomattavaa stressiä uhaten nuorten henkistä hyvinvointia, perhepiiriä, nykyisiä ja tulevia ihmissuhteita ja monia muita nuorten elämän näkökohtia (Dopp & Cain 2012). Nuoren kokema menetys voi uhata nuoren kehitystä, mielenterveyttä ja päivittäistä toimintaa. Menetys voi häiritä tärkeitä ihmissuhteita ja rutiineja. Se myös vaikuttaa emotionaaliseen sekä fyysiseen ahdistuneisuuteen. (LaFreniere & Cain, 2015b.) Täten se voi aiheuttaa nuorelle hädän tunteen ohella toimintahäiriöitä (Dowdney 2000). Rakkaan ihmisen kuolemalla on todettu olevan yhteyttä myös nuoren somaattisiin vaivoihin ja sairauksiin, käytösongelmiin sekä emotionaalisiin ongelmiin kuten masennukseen, posttraumaattiseen stressiin sekä ahdistuneisuuteen (Dowdney 2000). Vanhemman kuoleman kokeminen nuoruudessa on todettu olevan yhteydessä ennenaikaisiin kuolemiin (Li, Vestergaard, Cnattingius, Gissler, Bech, Bodil, Obel & Olsen 2014) sekä itsemurhayrityksiin (Jakobsen & Christiansen 2011) ja lisääntyneeseen päihteidenkäyttöön (Feigelman, Rosen, Joiner, Silva & Mueller 2017). Lisäksi sillä on todettu olevan nuorisoriikollisuuden osallistumisen todennäköisyyttä kasvattava vaikutus (Draper & Hancock 2011).

Nuorten surun tutkiminen vanhemman kuoleman jälkeen on tärkeää, sillä vain harva nuoruuden tapahtuma vaikuttaa nuoreen yhtä haitallisesti kuin vanhemman kuolema (LaFreniere & Cain 2015b). Kansainvälisesti nuorten ja lasten surua on tutkittu paljon heidän huoltajiensa näkökulmasta, mutta enenevässä määrin on myös alettu tutkimaan nuorten surua heidän omasta näkökulmastaan vanhemman tai sisaruksen kuoleman jälkeen (Warnick 2015). Kuoleman jälkeistä surua on suomalaisissa hoitotieteellisissä tutkimuksissa käsitelty muun muassa perheiden (Kaunonen 2000), lapsensa menettäneiden äitien (Laakso 2000) ja lapsensa menettäneiden isien (Aho 2010) näkökulmasta. Nuorten surusta on tehty Suomessa pro gradu – tutkielmia (Isokangas 2016, Sipola 2014 & Rask 1998). Suomessa nuorten surun tutkiminen on kuitenkin edelleen vähäistä. On tärkeää tutkia nuorten surua ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä, jotta voidaan löytää keinoja auttaa ja tukea nuorta surussa selviytymisessä.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata nuorten surua ja suruun yhteydessä olevia tekijöitä vanhemman kuoleman jälkeen. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa nuorten surusta ja siihen yhteydessä olevista tekijöistä, jotta nuorten surua voidaan ymmärtää paremmin vanhemman kuoleman jälkeen.

2. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1. Suru

Suru on luonnollinen osa ihmiselämää ja normaali reaktio sellaisen menetykseen, joka on ihmiselle merkityksellinen (Itkonen 2018). Eri aikakausina ja eri tieteenalojen näkökulmasta on määritelty kuoleman jälkeistä surua (*grief*). Käsitys surusta on muuttunut tutkimustiedon lisääntyessä. Surun määrittely on kuitenkin edelleen hankalaa. Sillä se on yksilöllistä ja moniulotteista. (Aho 2010.) Suru vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ja pitkäkestoisesti surevaan läheiseen ja hänen elämäänsä, vaikka suru onkin kuolemaan liittyvä normaali, yksilöllinen sekä dynaaminen prosessi (Hotus 2018). Suru ei myöskään ole passiivinen tila vaan aktiivinen prosessi. Siitä ei ole tarkoitus parantua ja jatkaa elämää vaan suru tekee työtä ihmisessä. Surua on hankala määritellä normaaliksi tai epänormaaliksi, mikä johtuu juuri surun yksilöllisyydestä. (Itkonen 2018.) Suru nähdään yleisesti kielteisenä tunteena, joka vähentää sekä ruumiillista että henkistä elinvoimaa. Surussa voi olla myös myönteisiä piirteitä, esimerkiksi se voi olla mahdollisuus kypsymiseen sekä uusien ulottuvuuksien löytämiseen. (Laakso 2000). Surevilla on erilaisia tapoja ilmaista surua eikä näitä reaktioita tulisi rajoittaa (Hotus 2018). Surun tunnereaktioiden voidaan nähdä nousevan spontaanisti yksilöstä. Jos surun kieltää tai tukahduttaa, se voi johtaa surun patologisoitumiseen (Itkonen 2018).

Suru on monimutkainen ja moniulotteinen reaktio läheisen ihmisen menetykseen, johon ihmisellä on emotionaalinen side (Kaunonen 2000). Surulla on myös erilaisia tehtäviä. Worden (2009) määrittelee surun tehtäviksi menetyksen todellisuuden hyväksymisen, surun kivun prosessoimisen sekä sopeutumisen maailmaan, jossa vainajaa ei ole, että pysyvän yhteyden löytämisen vainajaan samalla, kun rakentaa uutta elämää. Sopeutumisella maailmaan, jossa vainajaa ei ole, tarkoitetaan ulkoista sopeutumista eli päivittäistä elämää ilman edesmennyttä. Lisäksi sillä tarkoitetaan sisäistä sopeutumista ja hengellistä sopeutumista eli maailman katsomuksen uudelleen muotoilemista. (Worden 2009.) Ahon (2010) mukaan surua kuvataan nykyään prosessina. Tähän prosessiin liittyvät surevan omaan elämään, identiteettiin sekä tulevaisuuteen liittyvien asioiden, merkityksien ja tarkoitusten uudelleen rakentaminen (Aho 2010). Surun kokeminen on normaalia läheisen ihmisen kuoleman jälkeen (Aho 2010, Kaunonen 2001). Surun moniulotteisuutta on englannin kielessä kuvattu eri rinnakkaiskäsitteillä. *Grief* tarkoittaa surua ja *mourning* suremista eli menetyksestä johtuvaa surun ilmaisua. *Griefwork* on surutyötä eli surevan mukautumista menetykseensä. Tutkimuksissa käytettäviä käsitteitä ovat myös suruprosessi (*bereavement process, grief process*) ja

selviytymisprosessi (*coping process*). Nämä sisältävät surun, suremisen ja surutyön merkityssisällöt. (Aho 2010.)

Surureaktiot voidaan Hoganin (2001) mukaan jakaa kuuteen eri ryhmään, joita ovat

1. Epätoivo
2. Paniikkikäyttäytyminen
3. Henkilökohtainen kasvu
4. Syyllisyys ja viha
5. Irrallisuus
6. Hajaantuminen

Epätoivoon kuuluvat epätoivon, surullisuuden ja kaipauksen tunteet. Paniikkikäyttäytymiseen kuuluvat surun aiheuttamat ruumiilliset reaktiot, kuten selkä – sekä vatsakivut. Henkilökohtaisen kasvun ryhmä sisältää henkisen sekä olemassaolon tietoisuuden, johon kuuluvat anteeksiantaminen, välittäminen, myötätunto, toiveikkaus ja sietokyky. Viha ja syyllisyys kattavat katkeruuden, vihamielisyyden ja kostonhimon tunteet. Irrallisuus taas käsittää hellyyden välttämisen, vetäytymisen ja identiteetin muutoksen. Viimeinen ryhmä, eli hajaantuminen, taas kuvaa keskittymisen ja uuden oppimisen vaikeutta sekä vaikeutta muistaa aiemmin tuttua tietoa. (Hogan, Greenfield & Schmidt 2001.)

Wordenin (2009) mukaan surussa on myös erilaisia muuttujia, jotka kuvaavat sitä, kuinka suru on hyvin yksilöllinen ja kompleksinen prosessi. Nämä muuttujat osoittavat myös sen, kun surua tutkitaan yksilön kokemuksen näkökulmasta, surun ”suuruus” johtuu useasta eri tekijöistä, eikä vain siitä kuka vainaja on (Itkonen 2018, Worden 2009).

2.2.Nuorten surureaktiot

Surureaktiot

Vanhemman kuoleman kokemuksen hirvittävyyttä nuorelle ei tule aliarvioida. Kuollut vanhempi tulee aina olemaan puuttuva osa nuoren elämää. (Brewer & Sparkes 2011.) Nuoret kokevat vanhemman kuoleman jälkeen, että elämä ei muutu enää normaaliksi eikä henkilökohtainen tai perheen suru lopu koskaan (Hogan & DeSantis 1996). Asumisolosuhteiden muuttuminen vaikuttaa nuorten tyytyväisyyteen perhe-elämässä, sillä he voivat olla tottuneita asumaan edesmenneen vanhemman kanssa (Olsson, Lundberg, Fürst, Öhlén, & Forinder 2017). Vanhemman kuoleman jälkeen nuoret voivat tuntea eristäytymistä muista ihmisistä, jotka eivät ole kokeneet perheenjäsenen

kuolemaa. Tämä saattaa aiheuttaa sosiaalisten vuorovaikutustilanteiden välttämistä sekä niiden hankaluutta tai kankeutta. (Metel & Barnes, 2011.) Vanhemman kuolema saattaa tuntua epätodelliselta ja että se on tapahtunut jollekin muulle kuin itselle. Nuoret voivat myös tuntea turvaverkon puuttumista vanhemman kuoleman jälkeen. (Pearce 2011.)

Vanhempansa surevat nuoret voivat kokea avuttomuutta ja he uskovat, että heillä ei ole kontrollia siihen mitä heille tapahtuu (Haine, Ayers, Sandler & Wolchik 2008). Nuoret kokevat myös stressistä, voimattomuuden tunteista sekä vanhemmasta eroamisesta johtuvaa kipua. He saattavat ennemmin haluta itse kuolla kuin menettää vanhempansa. (Tillquist, Bäckrud, & Rosengren 2016.)

Nuoret tunnistavat surussaan monia erilaisia tunteita, mutta kaksi tunnetta, joiden kanssa he erityisesti kamppailevat, ovat syyllisyys ja viha. Nuoret voivat ilmaista vihan tunteitaan useaa eri kohdetta kohtaan, esimerkiksi Jumalaa tai eri tavalla surevia perheenjäseniä kohtaan. Syyllisyys voi olla lapsille ja nuorille lamaanuttavaa. Lapset saattavat tuntea syyllisyyttä siitä, etteivät arvostaneet läheistään enemmän heidän eläessään (Torbic 2011) ja omasta itsekkästä käytöksestään (Tillquist ym. 2016). Vanhemman kuoleman jälkeen lapsilla saattaa olla vaikeuksia sekä intiimien suhteiden muodostamisessa että niiden ylläpitämisessä (Brent, Melhem, Masten, Porta, & Payne 2012). Vanhemman kuoleman jälkeen nuori voi kokea pelkoa hylätyksi tulemisesta, joka vaikuttaa nuorten sosiaalisten suhteiden laatuun huoltajan, vertaisten ja seurustelukumppanien kanssa. Nuoret saattavat kokea myös ahdistuneisuutta romanttisissa suhteissa. (Schoenfelder, Sandler, Wolchik & MacKinnon 2011.) Nuoret saattavat kokea vanhemman kuoleman jälkeen voimattomuutta ja haavoittuvuutta. Nuoret tuntevat turvattomuutta ja pelkäävät sitoutumista, sillä siinä on aina riskinä menettää toinen ihminen. (Pearce 2011.)

Vanhemman kuoltua lapset kokevat surua, surullisuutta ja epätoivoa. Lievä masennus on myös yleistä. Surevat lapset oireilevat tunne – sekä käytöstasolla. (Dowdney 2000.) Surevat nuoret kokevat itsensä masentuneiksi, joka ilmenee unettomuutena, painajaisina ja surun kontrolloimattomuutena (Hogan & DeSantis 1996.). Saattaa kuitenkin olla, että vanhemman kuoleman kokeneilla nuorilla ei ole riskiä mielenterveydellisiin ongelmiin 17 ikävuoden jälkeen (Tebeka, Hoertel, Dubertret & Le Strat 2016). Vanhemman kuoleman jälkeen nuoret kokevat itsensä fyysisesti, emotionaalisesti ja kognitiivisesti väsyneiksi sekä he voivat myös pelätä yksin nukkumista (Bugge ym. 2012). Nuorilla saattaa esiintyä nukkumisessa muutoksia (Gray, Weller, Fristad & Weller, 2011) ja heillä on myös riski kärsiä unettomuudesta menetyksen jälkeen (Bylund-Grenklo, Fürst, Nyberg, Steineck & Kreichbergs 2016).

Vanhemman kuoleman jälkeen nuoret voivat myös kokea itsensä ahdistuneeksi (Lundberg ym 2018, Haine, Ayers, Sandler & Wolchik 2008). Surevat nuoret kokevat jatkuvaa sekä syvällistä surua

lomien ja pyhien aikana, jolloin perheet viettävät yleensä yhdessä aikaa sekä juhlivat (Hogan & De Santis 1996). Muistojensa takia nuorten saattaa olla vaikea viettää syntymäpäiviä ja lomiam vanhemman kuoleman jälkeen. Iloiset muistot saattavat tuntua kivuliailta sekä saattavat olla täynnä voimattomuutta, toivottomuutta, syyllisyyttä sekä katumusta (Tillquist ym. 2016.)

Joillekin nuorille menehtyneestä vanhemmasta puhuminen saattaa tehdä fyysisesti kipeää. Nuoret eivät välttämättä halua puhua tilanteesta (Bugge ym. 2012, Garber 2000), koska he eivät halua itkeä muiden läsnä ollessa ja kokevat sen tekevän kipeää (Bugge ym. 2012). Nuoret voivat kokea vanhemman kuoleman jälkeen erilaisuutta vertaisiinsa nähden. He eivät välttämättä koe tulevansa ymmärretyksi surussaan (Olsson ym. 2017) ja saattavat kokea alhaista itsetuntoa (Lundberg ym. 2018). Kuitenkin vanhemman kuoleman jälkeen vain harvat nuoret välttelevät vuorovaikutuksellista kanssakäymistä, kuten pelien pelaamista, koulutöiden tekemistä tai keskustelua muiden nuorten kanssa (LaFreniere & Cain 2015a). Nuoret voivat kokea myös, ettei muut nuoret tiedä mitä sanoa heille vanhemman kuoleman jälkeen ja tällainen hiljaisuus aiheuttaa heissä erilaisuuden tunteita (Pearce 2011).

Vanhempansa menettäneillä nuorilla on vaikeuksia ylläpitää kognitiivista suorituskkyä (Mueller, Baudoncq, & De Schryver 2015) ja he myös suoriutuvat huonommin koulussa (Feigelman ym. 2017, LaFreniere & Cain 2015). Surevat nuoret saattavat haluta viestittää ulkoisella käytöksellään kaiken olevan hyvin. He viettävät enemmän aikaa ystävien kanssa, vetäytyvät rakkaiden luota, osallistuvat vaarallisiin aktiviteetteihin, kuten päihteiden käyttöön, suojaamattomaan seksiin tai ajavat liian lujaa. (Hogan & DeSantis 1996, Palmer ym. 2016, Feigelman ym. 2017). Tällainen käytös voi olla myös selviytymistä ja auttaa nuoria kääntämään ajatukset pois surun aiheuttamasta kivusta (Hogan & DeSantis 1996, Palmer ym. 2016). Vanhemman kuoleman jälkeen surevilla nuorilla, etenkin käyttäytymishäiriöisillä pojilla, on suurempi riski alkoholin ja päihteiden käyttöön kuin ei-surevilla nuorilla (Hamdan, Melhem, Porta, Song & Brent 2013). Vanhempiensa menettäneet nuoret tekevät enemmän rikoksia ja tappelevat kuin ne nuoret, jotka elävät molempien biologisten vanhempien kanssa. Vanhempansa surevat nuoret myös käyttävät enemmän päihteitä ja ovat osallisina väkivaltarikoksiin liittyviin tilanteisiin. (Feigelman ym. 2017).

Persoonallisuuden kasvu

Vanhemman kuoleman kokeneet nuoret saattavat ilmaista kiitollisuutta elämästä, joka voi johtua koetuista vaikeuksista tai vaikeuksista huolimatta. Tämä saattaa näkyä maailman ihmeellisyyden ja kauneuden tunnistamisena. (Brewer & Sparkes 2011.) Nuoret voivat myös jatkaa suhdettaan menehtyneeseen vanhempaan. He saattavat kokea kohtaamisia kuolleen vanhemman kanssa, kuuntelevat vanhemman sisäistä ohjaamista ja pitävät muistoesineitä muistaakseen vanhempansa. Nämä tavat auttavat heitä luomaan merkitystä menetykselle ja sopeutumaan elämään ilman vanhempaa. (Hansen, Sheehan, Stephenson, & Mayo 2016.)

Vanhempansa menettäneet nuoret, jotka kokevat kiitollisuutta päivittäisestä elämästään, selittävät sitä kiitollisuuden tunteella elämän arvokkuudesta sekä mahdollisuudesta ottaa kaikki irti elämästä, vielä kun he voivat (Gunn, Huebner & McCoy 2018). Suuri osa nuorista, jotka ovat kokeneet vanhemman kuoleman, uskovat myös, että elämän arvostuksen tai kiitollisuuden johtuvan tästä menetyksestä (Gunn ym. 2018). Nuoret myös kokevat vanhemman kuoleman opettaneen heille olemaan kiitollisia siitä, mitä heillä on (Brewer & Sparkes 2011). Vanhempansa menettäneet nuoret saattavat kuitenkin tuntea myös vähäistä tyytyväisyyttä elämäänsä (Olsson ym. 2017) ja voivat kokea myös alhaisempaa itsetuntoa (Lundberg ym. 2018, LaFreniere & Cain 2015). Vanhemman kuolema voi opettaa nuoria olemaan samaan aikaan sekä kovia että hauraita, joka voi auttaa luomaan kontrollin tunnetta omaan elämään (Tillquist ym. 2016).

Vanhempansa menettäneet nuoret voivat kokea, että heidän tehtävänsä on pitää huolta surevasta vanhemmasta (Haine ym. 2008, Garber 2000) ja saada heidät tuntemaan itsensä vähemmän surullisiksi (Haine ym. 2008). Nuoret voivat myös kokea tarvetta olla vastuussa muiden perheenjäsenten hyvinvoinnista vanhemman kuoltua ja heille voi kehittyä uusia velvollisuuksia (Cinzia, Montagna, Mastroianni, Giuseppe, Piredda & de Marinis 2014). Vanhemmat sisarukset huolehtivat enemmän nuoremmista sisaruksista (Garber 2000) tai muusta perheestä (Cinzia ym. 2014). Positiivisina surun seurauksiksi nuoret kokevat suuremman tarpeensa huolehtia heille rakkaista ihmisistä (Molinaro, Bryden & Fletchet 2017, Oltjenbruns 1991) ja saattavat arvostaa muita ihmisiä enemmän ja tuntea itsensä vahvemmiksi (Molinaro ym. 2017). Surevat nuoret voivat ottaa myös vastuulleen tehtäviä, jotka eivät vastaa heidän kehityksellisiä valmiuksiaan. Eloon jäänyt vanhempi tai muut aikuiset saattavat tukea juuri tällaista hyper-aikuistumista. (Garber 2000)

Vanhemman kuoleman jälkeen nuoret saattavat kokea menettäneensä optimisminsa sekä uskonsa siihen, että kaikki kääntyy hyväksi (Bugge ym. 2012). Toisaalta nuoret kuitenkin myös uskovat mielekkääseen tulevaisuuteen (Olsson ym. 2017) ja surun seurauksena nuoret myös arvostavat elämäänsä enemmän (Brewer & Sparkes 2011, Oltjenbruns 1991).

Vanhemman kuoltua nuori saattaa joutua tilanteeseen, jossa hänen tarvitsee ottaa enemmän vastuuta kotitöistä ja myös aikuistua nopeammin (Cait 2005). Vanhempansa menettäneet nuoret voivat myös tuntea, että heitä pidetään aikuisina ja se auttaa heitä rakentamaan omaa elämäänsä (Pearce 2011).

Uskonto tai hengellisyys voivat olla nuorelle tapa säilyttää side menehtyneeseen vanhempaan, sillä uskonnon avulla he luovat merkitystä tapahtuneelle. Uskonto tuo myös heille lohtua kuoleman läheisyydessä. Toisaalta surevat nuoret voivat myös torjua uskonnon (Cait 2004, Kausar & Munir 2004), sillä he voivat syyttää Jumalaa menetyksestään (Kausar & Munir 2004). Nuoret voivat myös kyseenalaistaa oman uskonsa, kääntyä uskoon tai muuttaa uskonnollisuuttaan vanhemman kuoleman jälkeen (Cait 2004). He saattavat haluta uskoa johonkin, joka voisi auttaa heitä ymmärtämään vanhemman kuolemaa. (Cait 2004) Nuoret eivät kuitenkaan välttämättä tuo esiin hengellisyyttä vanhemman kuoleman jälkeen, joka saattaa johtua siitä, että he ovat hämmentyneitä tai epävarmoja uskonnollisuudestaan. Ei kuitenkaan voida todeta, ettei hengellisyys olisi tärkeää sureville. (Brewer & Sparkes 2011). Äitinsä menettäneet nuoret käyttivät enemmän uskontoa selviytymiskeinona kuin isänsä menettäneet (Kausar & Munir 2004) Nuoret voivat kokea olevansa täysin yksin surussaan. He voivat kokea myös surunsa ja suhteensa edesmenneeseen täysin ainutlaatuisiksi. Nuoret saattavat tuntea kokemansa menetyksen olevan muille liian vaikea ymmärtää. Toisaalta nuoret voivat kokea saavansa apua tarvittaessa ja kokea perheen sekä ystävien olevan heitä varten. (Hogan & DeSantis 1996.) Vanhemman kuolema voi saada nuoret tekemään epäitsekkeitä tekoja, kuten auttamaan toisia tai itseensä keskittymisen sijasta jakamaan kokemuksiaan surusta (Brewer & Sparkes 2011).

2.3. Nuorten suruun yhteydessä olevat tekijät

Nuoren sukupuolen vaikutukset vanhemman kuoleman jälkeen ovat yhtenäisempiä kuin kuolleen vanhemman sukupuoli. Surevilla pojilla on enemmän psykologisia vaikeuksia, aggressiivista käyttäytymistä ja näyttelemistä kuin tytöillä (Dowdney 2000.) Tytöillä on enemmän ongelmia vanhemman kuoleman sisäistämisessä, kun taas pojilla on enemmän ulkoisia ongelmia vanhemman kuoleman jälkeen. Surevat tytöt voivat tulla herkemmiksi ajan kuluessa. (Haine ym. 2008.) Surevat pojat puhuvat vähemmän vanhempiensa kuolemasta ja tuntevat tunteidensa jakamisen vähemmän mukavaksi (Dopp & Cain 2012). Nuoret naiset kokevat vanhemman kuoleman syvällisemmin verrattuna nuoriin miehiin (Carver, Hayslip, Gilley & Watts. 2014), mutta nuorilla naisilla on kuitenkin enemmän selviytymiskeinoja kuin pojilla (Kausar & Munir 2004).

Nuoren ikä vaikuttaa siihen, miten vanhemman kuolema vaikuttaa nuoreen (Haine ym. 2008, Dowdney 2000). Lapsella äidin kuolema johtaa laajempiin muutoksiin huolenpidon rutiineissa kuin

nuorella. Lapsen emotionaalinen ja kognitiivinen kehitystaso vaikuttavat surevan ymmärrykseen ja reaktioihin kuolemasta. (Dowdney 2000.) Nuorten reaktiot vanhemman kuolemaan ovat voimakkaasti muotoutuneet heidän kehityksellisiin valmiuksiinsa (Christ ym. 2002). Masennus ja syyllisyyden tunteet ovat yleisimpiä surevilla nuorilla kuin alakoululaisilla (Dowdney 2000).

Vanhempiaan surevilla nuorilla on todettu olevan vaikeuksia työelämässä, alhaisempia työsuorituksia, huonosti kehittyneitä urasuunnitelmia sekä vähemmän halua kouluttautua, verrattuna nuoriin, jotka eivät ole menettäneet vanhempiaan (Brent ym. 2012). Feigelman ym. (2017) tutkimuksen surevista nuorista vain muutamat olivat naimisissa. Surevat nuoret naiset eivät ole todennäköisesti olleet naimisissa ja surevilla miehillä avioliitto on viivästynyt. (Feigelman ym. 2017.) *Vanhempien terveydentilalla* on vaikutusta vanhempien suruun lapsen kuoleman jälkeen (Aho 2010), sen sijaan vastaavaa tietoa nuorten suruun ei tiettävästi ole saatavilla. Nuorilla voi kuitenkin olla heikompaa psyykkistä hyvinvointia vanhemman kuoleman jälkeen (Lundberg ym. 2018).

Suhde elossa olevaan vanhempaan muuttuu toisen vanhemman kuollessa. Joillekin nuorille elossa olevasta vanhemmasta tulee tärkeämpi, kun taas joillekin kuollut vanhempi jättää aukon, jota toisen vanhemman on vaikea täyttää. (Cait 2005.) Lapset eivät halua unohtaa kuollutta vanhempiaan. He saavat myös lohtua muistelemisesta. Elossa olevan vanhemman ja lapsen positiivisella suhteella on vaikutusta siihen, että lapsi sopeutuu vanhemman kuolemaan. (Haine ym. 2008.) Huono suhde elossa olevaan vanhempaan ei kuitenkaan välttämättä ole yhteyttä nuoren masennukseen vanhemman kuoleman jälkeen (Gutierrez 1999).

Vanhemman tuen puute nuoren surussa, saattaa aiheuttaa nuorille vaikeuksia löytää ihmisiä, joihin he voisivat luottaa ja joille puhua menetyksestään (O'Brien & Goodenow 1991). Vanhemman tai vanhempien tuki voi auttaa nuoria selviämään surusta. *Perhe ja sisarukset* voivat tarjota sureville nuorille tukea ja välittämistä toipumisen edistämiseksi. Perhe voi myös hidastaa surusta toipumista, jos nuorten tarvitsee puhua asioista, joista he eivät haluaisi. (Rask ym. 2002.) *Kommunikaatiotaidot* ovat tärkeitä surevissa perheissä ja avoimet vanhemman ja lapsen väliset keskustelut vähentävät vanhemman kuolemasta johtuvia ongelmia (Haine ym. 2008).

Toisaalta nuoren saattaa olla *vaikea puhua* ystävien kanssa menetyksestä, sillä he pelkäävät itkemistä, tuntevat aiheen liian henkilökohtaiseksi eivätkä halua tuntea olevansa erilaisia kuin ystävänsä tai vaikuttaa olevansa huonompia tai riippuvaisia (Dopp & Cain 2012). Nuorten surussa auttavat enemmän valikoitu määrä ystäviä, kuin suurempi vertaistukiverkosto. Suuri vertaistukiverkosto voi saada heidät enemmän sulkeutuneeksi. (Dopp & Cain 2012.) Erityisesti hyvät ja läheiset ystävät ovat suuri tuki nuorille vanhemman kuoleman jälkeen (LaFreniere & Cain, 2015a).

Kulttuuri on yksi keskeisimmistä asioista, kun pyritään ymmärtämään ihmisen kokemuksia menetyksestä, suremisesta, surusta ja surun prosessista. Tieteessä on kiinnitetty liian vähän huomiota siihen, miten kulttuuri vaikuttaa surun kokemiseen. Nuorten surussa on tärkeää huomioida nuorten ainutlaatuinen erilaisuus, joka perustuu heidän yhteisöllisiin kytköksiinsä. (Lopez 2011.) *Erilaiset aktiviteetit* kuten musiikki, kiireisenä pysyminen ja ajattelu saattavat auttaa nuorta selviämään surusta (Rask ym. 2002). Vanhemman kuoleman jälkeen nuoret saattavat kokea tarvetta osallistua urheiluun tai luoviin harrastuksiin (Cinzia ym. 2014).

Vertaistuki on sosiaalista tukea lapsen ystäviltä, luokkatovereilta ja muilta samaan ikäryhmään kuuluvilta (Dopp & Cain 2012). Ystävyysuhteilla on merkittävä rooli nuorten elämässä ja surevat nuoret saattavat tarvita enemmän vertaistukea. Vertaistuki on erityisen tärkeää sureville lapsille (Tillquist ym. 2016), sillä heidän perhepiirinsä suree myös ja eivätkä välttämättä pysty tarjoamaan riittävästi tukea surussa. Vertaistuella on myös yhteys parempaan sopeutumiseen (Dopp & Cain 2012). Surevat nuoret voivat arvostaa muiden surevien tapaamista ja se voi auttaa heitä elämään surun kanssa (Brewer & Sparkes 2011). Vaikka vertaistuki ei välttämättä toimi puskurina vanhemman menetyksen aiheuttaneelle stressille, se silti saattaa toimia puskurina toissijaiselle stressille, joka ilmenee kuoleman jälkeen. (Dopp & Cain 2012.) Nuoret eivät kuitenkaan välttämättä halua vanhemman kuoleman jälkeen vertaistukea muilta nuorilta, vaikka suurin osa sitä saakin. Kuitenkin nuoret kokevat vertaistuen positiivisena, vaikka se aluksi olisikin ei-tervetullutta. (LaFreniere & Cain 2015a). Nuoret naiset saavat miehiin verrattuna enemmän vertaistukea ja positiivista emotionaalista tukea (LaFreniere & Cain, 2015b).

Surevat nuoret eivät välttämättä etsi yhtään enempää *ammattiapua* verrattuna nuoriin, jotka eivät ole menettäneet vanhempansa (Feigelman ym. 2017.) Surevat nuoret naiset kuitenkin etsivät miehiä useammin apua, vaikka surevat nuoret miehet tarvitsisivat aktiivisempaa tukea surussaan. (Olsson ym. 2017). Vanhemman kuoleman jälkeen terveydenhuollon ammattilaisten tuki on kuitenkin tärkeää nuorille. Etenkin silloin kun he tuntevat elämänsä kestäättömäksi ja vaikeasti hallittavaksi. (Tillquist ym. 2016.)

Lasten masennusoireiden herkkyyteen vaikuttavat sekä perheen *sosioekonominen asema* että vanhempien kokemat lievätkin suruoireet. Vanhemman kuolema voi olla merkittävä kuormitustekijä, varsinkin taloudellisesti kamppailevissa perheissä. (Cerel, Fristad, Weller & Weller 2006.)

Lapsen ja *kuolleen vanhemman sukupuoli* voi olla vaikutusta surevaan nuoreen. On todettu, että alle 11 – vuotiaina äitinsä menettäneillä työillä voi olla suurempi riski sairastua masennukseen aikuisiällä. *Kuolleen vanhemman sukupuoli* ei välttämättä kuitenkaan ole merkittävää yhteyttä lapsen psykiatrisiin oireisiin, somatiikkaan tai psykososiaaliseen toimintaan. (Dowdney 2000.)

Toisaalta äitinsä menettäneet nuoret kokevat intensiivisempää surua ja naisille äidin menettäminen saattaa olla erityisen kivuliasta (Carver ym. 2014).

Vanhemman kuolemasta kuluneen ajan vaikutus perheeseen ja lapseen on monimutkaista. Suurimmalla osalla nuorista vanhemman kuoleman aiheuttamat surureaktiot vähenevät ajan myötä, mutta osalla nuorista surureaktiot saattavat lisääntyä tai pitkittyä ja ne lisäävät riskiä toimintahäiriöihin ja masennukseen. (Melhem ym. 2011, Haine ym. 2008.) On kuitenkin huomioitava, että mielenterveydelliset ja muut ongelmat voivat näkyä vasta ajan kuluessa. Vanhemman kuolemasta kulunut aika ei ole ainut tekijä, joka on yhteydessä surureaktioihin. (Haine ym. 2008.) Vanhemman kuolemasta kulunut aika vaikuttaa myös siihen, että nuoret voivat tunnistaa positiivisia muutoksia. Nuorten saattaa olla vaikea kuvitella vanhemman kuoleman kaltaisessa tragediassa minkäänlaista arvoa heti kuoleman jälkeen tai edes muutaman vuoden päästä tapahtuneesta. Vanhemman kuolemasta kuluneella ajalla on yhteyttä lapsissa tapahtuviin positiivisiin muutoksiin. (Brewer & Sparkes 2011.)

Vanhemman kuoleman äkillisyydellä ei voida sanoa olevan yhteyttä lapsen mielenterveydellisiin ongelmiin. Äkillinen kuolema voi olla erityisen vaikea tilanne läheisille silloin, kun menehtynyt on hyvin nuori ja tilannetta on vaikea hyväksyä. (Saldinger, Cain, Kalter & Lohnes 1999.) Vanhemman kuoleman syyllä ei ole myöskään todettu olevan yhteyttä nuorten mielenterveydellisiin ongelmiin (Haine ym. 2008) ja myös vanhemman äkillisen kuoleman kokeneiden nuorten surureaktiot vähenevät ajan myötä (Melhem ym. 2011). Itsemurhan voidaan määritellä olevan traumaattinen kuolema, joka voi aiheuttaa nuorille samanlaista posttraumaattista stressiä kuin esimerkiksi luonnonkatastrofeista selvinneille tai väkivaltaa kokeneille. Kuitenkin ensimmäisten kuukausien aikana vanhemman kuoleman jälkeen kuolinsyystä riippumatta nuoret kokevat samanlaisia oireita, joten vanhemman menettämisen aiheuttama stressi on keskeisempää nuorten surussa kuin *vanhemman kuolinsyy*. (Cerel, Fristad, Weller & Weller 1999.) Traumaattinen vanhemman kuolema (esimerkiksi luonnonkatastrofit, WTC-iskut), ovat kuitenkin olleet nuorilla yhteydessä posttraumaattisen stressioireyhtymän oireisiin (Haine ym. 2008). Ennenaikainen vanhemman kuolema aiheuttaa lapsissa jonkinasteisen trauman, huolimatta kuoleman syystä tai suhteen voimakkuudesta (Brewer & Sparkes 2011). Nuoret eivät välttämättä myöskään ymmärrä, että vanhemman kuolema on todellista (Lundberg ym. 2018).

3. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata nuorten surua ja suruun yhteydessä olevia tekijöitä vanhemman kuoleman jälkeen. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa nuorten surusta ja siihen yhteydessä olevista tekijöistä, jotta nuorten surua voidaan ymmärtää paremmin vanhemman kuoleman jälkeen.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Millaista on nuorten suru vanhemman kuoleman jälkeen?
- Mitkä taustatekijät ovat yhteydessä nuorten suruun?

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1. Tutkimukseen osallistujat

Tutkimusaineisto kerättiin vanhemman kuoleman kokeneilta nuorilta. Tutkimusaineisto koostuu (n=88) nuoren vastauksesta. Tutkimuksen tiedonantajilta oli kuollut toinen tai molemmat vanhemmat. Mikäli vastaajalta oli kuollut molemmat vanhemmat, häntä pyydettiin vastaamaan tutkimukseen sen vanhemman osalta, jonka kuolema on aiheuttanut enemmän surua.

4.2. Aineiston keruu

Tutkimuksen aineisto kerättiin osana Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden suruun liittyvää perhetutkimusta. Aineisto kerättiin elektronisella (e-)lomakkeella valtakunnallisten vertaistukijärjestöjen, Suomen nuoret lesket ry:n, Surunauha ry:n, HUOMA-henkirikoksen uhrien omaiset ry:n ja Suomen Mielenterveysseuran toimintaan osallistuneilta nuorilta. Tietoa tutkimuksesta jaettiin järjestöjen internetsivuilla, verkkoyhteisössä, jäsenkirjeessä sekä sosiaalisen median suljetuissa keskusteluryhmissä. Lisäksi mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen tiedotettiin Helsinki Mission nuorten kriisipisteellä, Helsingin ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sekä syöpäjärjestöjen koordinaattorin kautta.

Tutkimusaineistoa keruu aloitettiin 2012 ja sitä kerätään edelleen. Tässä tutkimuksessa aineistoa kerättiin vuodesta 2012 elokuuhun 2018 asti. E-lomakkeella kysyttiin sekä surevaan nuoreen että vanhemman kuolemaan liittyviä taustatietoja. Nuorten surureaktioita mitattiin surureaktiomittarilla. (Hogan & Greenfield 1991, Hogan Sibling Inventory of Bereavement.) Taustamuuttujina vastaajilta kysyttiin muun muassa ikää, sukupuolta, vanhemman kuolinsyytä ja vanhemman kuolemasta kulunutta aikaa. Surureaktiomittarin väittämiä kysyttiin Likertin asteikolla 1-5, jossa 1 = lähes aina oikein, 2 = aika usein oikein, 3 = yhtä usein oikein kuin väärin, 4 = silloin tällöin, 5 = ei juuri koskaan. Surureaktiomittarissa on 42 väittämää ja niistä muodostettiin kaksi isoa summamuuttujaa, joita ovat surureaktiot ja persoonallisuuden kasvu, jotka on jaettu vielä pienempiin kategorioihin.

Surureaktiot koostuvat 21 muuttujasta. Surureaktiot on jaettu pienempiin kategorioihin, joita ovat pysyvä muutos omassa ja perheen elämässä (n=2), fyysiset muutokset (n=1), haavoittuvuus (n=16),

kognitiivinen häiriytyminen (n=1) ja riskikäyttäytyminen (n=1). Haavoittuvuus kategoria on jaettu vielä pelkokokemuksiin (n=6), syyllisyyteen (n=2), masennukseen (n=7) ja eristäytymiseen (n=1).

Persoonallisuuden kasvu koostuu 21 muuttujasta. Persoonallisuuden kasvu on myös jaettu pienempiin kategorioihin, joita ovat pysyvä muutos todellisuuden ymmärtämisessä (n=3), toisen huomioonottaminen (n=7), selviytyminen (n=8), vahvistunut usko (n=1) ja kyky antaa ja vastaanottaa apua (n=2). Toisen huomioonottaminen kategoria on jaettu kiintymykseen (n=2) ja herkkyyteen (n=5). Selviytyminen kategoria on jaettu optimismiin (n=1), kypsyyteen (n=4) ja minäkuvaan (n=3). (Taulukko 1.)

Tutkimuksessa käytettävä Hogan Sibling of Bereavement – mittari (HSIB) on alun perin kehitetty keräämään tietoa niiden nuorten suruprosessista, joilta on kuollut sisarus. (Hogan & Greenfield 1991.) Mittaria on käytetty nuorten ja lasten surun mittaamisessa vanhemman ja vertaisen kuollessa sekä sisaruksen kuollessa. Mittarista jätettiin sana sisarus (=sibling) pois ja siitä käytetään myös nimeä Hogan Inventory of Bereavement (HIB). (Ens & Bond 2007.) Bond & Ens (2005) ovat käyttäneet HIB-mittaria tutkiessaan nuorten ahdistuneisuutta isovanhemman kuoleman jälkeen sekä (2007) nuorten surun ja uskonnollisuuden vaikutusta ahdistuneisuuteen läheisen kuoleman jälkeen. Poijula, Wahlberg & Jokelainen (2001) taas käyttivät HSIB-mittaria tutkiessaan kriisi-interventioita yläasteella viiden oppilaan itsemurhan jälkeen.

Mittarin (HSIB) muuttujat on kehitetty aiemmasta surun tutkimuksesta sekä teoriasta ja mittarin kehittäjän Nancy Hoganin mittavasta kokemuksesta surevien nuorten kanssa työskentelystä. Mittari kehitettiin analysoimalla surevien nuorten ja lasten keskusteluja tukiryhmien tapaamisissa. Tällä tavalla varmistettiin, että kysymykset heijastavat surevien nuorten sekä lasten kohdalla aitoja aiheita. (Neimeyer & Hogan 2001, Hogan & Greenfield 1991). Mittarin muuttujat ovat siis sisarustaan surevien nuorten oikeita lausuntoja (Hogan & DeSantis 1996, Hogan).

4.3. Aineiston analyysi

Tutkimuksen aineisto analysoitiin SPSS for Windows 17.0-ohjelmalla. Aineisto tallentui E-lomake vastauksista sekä Exceliin että SPSS-ohjelmaan ja ne olivat asianmukaisesti koodattu.

Suurin osa taustamuuttujista oli kvalitatiivisia, mutta muutama taustamuuttuja oli kvantitatiivinen. Kvantitatiivisista taustamuuttujista muodostettiin kvalitatiivisia luokittelemalla ne uudelleen. Kvantitatiivisia taustamuuttujia olivat ikä, seurustelusuhteiden määrä, sisarusten lukumäärä ja vanhemman ikä kuollessa. Ikä luokiteltiin uudelleen kolmiluokkaiseksi muuttujaksi: 14-19-vuotiaat,

20-25-vuotiaat ja 26-vuotiaat ja sitä vanhemmat. Seurustelusuhteiden määrä luokiteltiin myös kolmiluokkaiseksi muuttujaksi: 0-1 suhdetta, 2-3 suhdetta ja 4 suhdetta tai enemmän. Sisarusten lukumäärästä muodostettiin myös kolmiluokkainen muuttuja: 1 sisarus, 2-3 sisarusta ja 4 sisarusta tai enemmän. Vanhemman ikä kuollessa muuttujasta muodostettiin neliluokkainen muuttuja: 32-40 vuotta, 41-50 vuotta, 51-60-vuotta ja yli 60 vuotta. Vanhemman kuolemasta kulunut aika oli merkitty lomakkeeseen vuosina ja kuukausina. Aluksi kuolemasta kulunut aika muutettiin kuukausiksi ja sen jälkeen luokiteltiin uudelleen viisiluokkaiseksi muuttujaksi, jossa aika on kuvattu vuosina: alle vuosi, 1-2 vuotta, 2-4 vuotta, 4-6 vuotta tai yli 6 vuotta. Vanhemman kuolemasta kuluneesta ajasta muodostettiin vielä kaksiluokkainen muuttuja: 0-3 vuotta ja yli 3 vuotta, kun tarkasteltiin vanhemman kuolemasta kuluneen ajan ja persoonallisuuden kasvun sekä sen pienempien summamuuttujien yhteyttä.

Myös kvalitatiivisia taustamuuttujia luokiteltiin uudelleen ja tietoa tiivistettiin ja niitä käytettiin riippuvuustarkasteluja tehtäessä, mutta kaikkia muuttujia ei kuitenkaan luokiteltu uudelleen. Työssä käyminen muuttujasta muodostettiin neliluokkainen: ei ole työelämässä, opiskelija tai koululainen, koko tai osapäivätyössä ja muu. Psykkisestä terveydentilasta tällä hetkellä muodostettiin myös neliluokkainen muuttuja: erittäin huono tai huono tai melko huono, kohtalainen, melko hyvä ja hyvä tai erittäin hyvä. Fyysisestä terveydentilasta tällä hetkellä muodostettiin kolmiluokkainen muuttuja: erittäin tai melko huono, melko hyvä ja hyvä tai erittäin hyvä. Myös suhteesta elossa olevaan vanhempaan muodostettiin neliluokkainen: huono tai kohtalainen, melko hyvä, hyvä ja erittäin hyvä. Kodin sijainti tällä hetkellä muuttujasta muodostettiin taas kolmiluokkainen: ison kaupungin keskusta, ison kaupungin lähiö tai laita-alue ja pikkukaupunki tai maaseutu.

Vastauksista jouduttiin jättämään neljän nuoren vastaukset yksittäisten kysymysten kohdalta. Vanhemman ikä kuollessa väittämän kohdalla jätettiin pois vastaukset, joissa yksi oli merkinnyt siihen vuosiluvun ja osa oletettavasti oman ikänsä vanhemman kuollessa. Eräs nuori oli merkinnyt seurustelusuhteiden määräksi yli tuhat, joten se jouduttiin jättämään pois vastauksista. Yksi nuori oli vastannut iäkseen syntymävuotensa, joten ikä laskettiin uudelleen tallennusajan perusteella.

Surureaktioita käsittelevistä väittämistä muodostettiin analysointivaiheessa summamuuttujia. Summamuuttujia muodostetaan samaa aihetta käsittelevistä muuttujista ja niiden avulla tietoa saadaan tiivistettyä (Heikkilä 2017). Summamuuttujat ja niiden Cronbachin alfa on kuvattu Taulukossa 1.

Surureaktiomittarissa on 42 väittämää ja niistä muodostettiin kaksi isoa summamuuttujaa, joita ovat surureaktiot ja persoonallisuuden kasvu. Sekä surureaktiot että persoonallisuuden kasvu on jaettu vielä pienempiin kategorioihin. Surureaktio summamuuttuja muodostettiin 21 muuttujasta.

Surureaktiomittarin sisällä on vielä pienempiä kategorioita, joita ovat pysyvä muutos omassa ja perheen elämässä (n=2), fyysiset muutokset (n=1), haavoittuvuus (n=16), kognitiivinen häiriytyminen (n=1) ja riskikäyttäytyminen (n=1). Haavoittuvuus kategoria on jaettu pelkokokemuksiin (n=6), syyllisyyteen (n=2), masennukseen (n=7) ja eristäytymiseen (n=1). Pysyvä muutos perheen elämässä, haavoittuvuus, pelkokokemukset, syyllisyys ja masennus kategorioista muodostettiin summamuuttujia. Fyysiset muutokset, eristäytyminen kognitiivinen häiriytyminen ja riskikäyttäytyminen koostuvat vain yhdestä muuttujasta. (Taulukko 1.)

Persoonallisuuden kasvu koostuu 21 muuttujasta, mutta yksi muuttuja (nro 16) jätettiin pois käännösepäselvyyden takia, joten jäljelle jäi 20 muuttujaa. Persoonallisuuden kasvu on myös jaettu pienempiin kategorioihin, joita ovat pysyvä muutos todellisuuden ymmärtämisessä (n=3), toisen huomioonottaminen (n=6), selviytyminen (n=8), vahvistunut usko (n=1) ja kyky antaa ja vastaanottaa apua (n=2). Toisen huomioonottaminen kategoria on jaettu kiintymykseen (n=1) ja herkkyyteen (n=5). Selviytyminen kategoria on jaettu optimismiin (n=1), kypsyyteen (n=4) ja minäkuvaan (n=3). Pysyvä muutos todellisuuden ymmärtämisessä, toisen huomioonottaminen, herkkyyden, selviytyminen, kypsyyden, minäkuva sekä kyky antaa ja vastaanottaa apua kategorioista muodostettiin summamuuttujia. Kiintymys, optimismi ja vahvistunut usko kategoriat koostuivat yhdestä muuttujasta. (Taulukko 1.)

Summamuuttujia muodostettaessa muuttujia jouduttiin kääntämään. Surureaktioita mittaavista muuttujista käännettiin: 1,4,8,11,24,26,30,28,32,34,37,40,41. Muuttujat käännettiin siten, että suuri arvo (5) tarkoittaa surureaktion voimakkuutta ja pieni arvo heikkoutta (1). Persoonallisuuden kasvua mittaavista muuttujista käännettiin muuttujat: 2,3,5,7,10,12,14,18,22,23,27,31,33,35,38. Samoin kuin surureaktiot summamuuttujat, muuttujat käännettiin niin, että suuri arvo (5) tarkoittaa voimakasta persoonallisuuden kasvua ja pieni arvo (1) heikkoa. Persoonallisuuden kasvun summamuuttujasta jouduttiin jättämään yksi muuttuja (nro 16) pois käännösepäselvyyden vuoksi.

Surureaktiomittarin muuttujia kuvattaessa käytettiin keskiarvoa ja keskihajontaa tai mediaania ja minimiä ja maximia riippuen muuttujien jakauman vinoudesta. (Taulukko 1.) Muuttujien vinoutta tarkasteltiin vertaamalla mediaania sekä keskiarvoa, jakauman muotoa tarkastelemalla sekä Kolmogorov-Smirnovin testillä. (Munro 2005.) Niitä surureaktiomittarin kategorioita (Fyysiset muutokset, kognitiivinen häiriytyminen ja riskikäyttäytyminen sekä eristäytyminen, kiintymys, optimismi ja vahvistunut usko), jotka koostuivat vain yhdestä muuttujasta, kuvattiin prosenttein sekä frekvenssein. Kaksi isointa summamuuttujaa eli surureaktiot ja persoonallisuuden kasvu olivat normaalisti jakautuneita.

TAULUKKO 1. Summamuuttujien muodostaminen ja Cronbachin alfaat

Muuttuja	Cronbach alpha
Surureaktiot	0,872
Pysyvä muutos omassa ja perheen elämässä (28,32)	
Fyysiset muutokset (34)	
Haavoittuvuus	0,839
<i>Pelkokokemukset (1,8,17,19,26,41)</i>	0,704
<i>Syällisyys (4,11)</i>	
<i>Masennus (6,13,15,24,30,37,42,)</i>	0,697
<i>Eristäytyminen (36)</i>	
Kognitiivinen häiriytyminen (40)	
Riskikäyttäytyminen (21)	
Persoonallisuuden kasvu	0,825
Pysyvä muutos todellisuuden ymmärtämisessä (12,25,38)	0,26
Toisen huomioonottaminen	0,76
<i>Kiintymys (22)</i>	
<i>Herkkyys (10,23,29,31,33)</i>	0,744
Selviytyminen	0,799
<i>Optimismi (14)</i>	
<i>Kypsyys (3,5,7,18)</i>	0,784
<i>Minäkuva (2,27,35)</i>	0,389
Vahvistunut usko (9)	
Kyky antaa ja vastaanottaa apua (20,39)	

Riippuvuustarkasteluissa tutkittiin taustamuuttujien yhteyttä kahteen isoimpaan summamuuttujaan eli surureaktioihin ja persoonallisuuden kasvuun. Riippuvuustarkasteluja jatkettiin vielä tulosten pohjalta: yhteyttä tutkittiin myös vanhemman kuolemasta kuluneen ajan ja persoonallisuuden kasvun sekä sen pienempien summamuuttujien eli pysyvän muutoksen todellisuuden ymmärtämisessä, toisen huomioonottamisen, kiintymyksen, herkkyyden, selviytymisen, optimismin, kypsyyden, minäkuvan, vahvistuneen uskon ja kyvyn antaa ja vastaanottaa apua osalta.

Riippuvuustarkasteluja tehtiin parametrisin testien avulla, joista käytettiin joko varianssianalyysia tai t-testiä. Verrattaessa normaalisti jakautunutta summamuuttujaa kaksiluokkaisen taustamuuttujan ryhmissä valittiin tilastolliseksi testiksi t-testi ja verrattaessa normaalisti jakautunutta taustamuuttujaa useamman kuin kaksiluokkaisen taustamuuttujan ryhmissä valittiin testiksi yksisuuntainen varianssianalyysi. (Munro 2005). Varianssianalyysin jälkeen tehtiin bonferronin parivertailut ja niiden tuloksien p-arvot annetaan tuloksissa. Vain tilastollisesti merkitsevät tulokset raportoidaan. Tilastollisen merkitsevyyden rajana pidettiin $p < 0,05$.

Vanhemman kuolemasta kuluneen ajan yhteyttä tutkittaessa käytettiin myös t-testiä ja kvalitatiivisten muuttujien osalta ristiintaulukointia. Ristiintaulukointia tehtäessä jouduttiin muuttujia

luokittelemaan uudelleen ja tiivistämään tietoa, jotta ristiintaulukoinnin ehdot täyttyvät ja ristiintaulukointi voidaan suorittaa. (Munro 2005.) Myös näiden riippuvuustarkastelujen kohdalla vain tilastollisesti merkitsevät tulokset raportoidaan. Tilastollisen merkitsevyyden rajana pidettiin $p < 0,05$.

5. TULOKSET

5.1 Taustatiedot

Nuoriin liittyvät taustatiedot on kuvattu taulukoissa 2-5. Nuorista suurin osa (88,6 %) oli naisia ja melkein puolet (45,5%) oli 20-25-vuotiaita. Nuorista yli puolet (65,9 %) oli käynyt lukion. Neljänneksellä nuorista (25,0 %) ei ollut ammatillista koulutusta, mutta koulutason tai toisen asteen ammatillisen tutkinnon oli suorittanut hieman yli neljännes (26,1 %). Nuorista yli kolmasosa (38,6 %) oli opiskelijoita ja myös yli kolmasosa (37,5 %) oli kokopäivätyössä. Nuorista yli kolmasosa (35,2 %) oli sinkkuja. (Taulukko 2.)

Nuorista vain pieni osa (3,4 %) koki psyykkisen terveydentilansa huonoksi ja hieman alle kolmasosa (31,8%) melko hyväksi vastaushetkellä. Lähes puolet (43,2 %) nuorista koki fyysisen terveydentilansa hyväksi. Suurimmalla osalla (73,9 %) läheisin elossa oleva vanhempi oli biologinen äiti. Nuorista hieman alle puolet (44,3%) kokivat suhteensa elossa olevaan vanhempaan erittäin hyväksi. Nuorista suurimmalla osalla oli sisarus (92 %) ja melkein puolella (43,2 %) oli 2-3 sisarusta. Nuorista suurin osa (81,8 %) pystyi keskustelemaan luottamuksellisesti perheenjäsentensä kanssa. Pieni osa nuorista (4,5 %) ilmoitti, ettei heillä ollut yhtään ystävää, joiden kanssa keskustella. (Taulukko 3.)

Yli puolella nuorista (58 %) oli lemmikkieläin ja myös yli puolella (61,4 %) oli säännöllinen harrastus. Nuorista liikuntaa harrasti säännöllisesti yli puolet (52,3%). Nuorista lähes puolet (47,7 %) asui ison kaupungin lähiössä tai laita-alueella ja alle kymmenes (9,1%) pikkukaupungin tai pikkukylän laita-alueella. Perheen taloudellisen tilanteen nuorista yli kolmannes (38,6%) koki melko hyväksi. Nuorista yli puolet (65,9%) kuuluivat luterilaiseen kirkkoon ja samoin yli puolet (58 %) olivat kokeneet jonkun toisen ihmisen kuoleman ennen vanhemman kuolemaa. Vanhemman kuoleman jälkeen yli puolet (65,9 %) nuorista ei ollut saaneet vertaistukea muilta nuorilta, joilta oli kuollut vanhempi, mutta ammattiauttajan apua tai tukea oli saanut melkein kolme neljäsosaa (70,5%). (Taulukko 4.)

Suurimmalta osalta nuorista (77,3%) oli kuollut isä. Nuorista yli neljäsosalla (28,4%) vanhemman kuolemasta oli alle vuosi ja yli neljänneksellä (27,7%) yli 6 vuotta. Nuorista lähes puolet ilmoitti (47,7 %) vanhempansa kuolinsyyksi sairauden. Yli puolet nuorista (59,8 %) eivät olleet saaneet ennakkovaroitusta vanhempansa kuolemasta. Suurimman osan (71,6%) nuorten vanhemmat eivät olleet eronneet ennen vanhemman kuolemaa. Nuorista lähes puolet (45,5%) kuvaili suhdettaan

vanhempansa ennen tämän kuolemaa erittäin hyväksi, kun taas melko huonoksi kuvaili vain muutama (4,5%). (Taulukko 5.)

TAULUKKO 2. Nuoren siviilisäätyn, ikään, koulutukseen ja työssä käymiseen liittyvät taustatiedot

Muuttuja	N (88)	%
Sukupuoli		
Mies	10	11,4
Nainen	78	88,6
Ikä		
14-19v	20	22,7
20-25v	40	45,5
26v-	28	31,8
Peruskoulutus		
Peruskoulu	30	34,1
Lukio	58	65,9
Ammatillinen koulutus		
Ei ammatillista koulutusta	22	25
Ammatti- tai muita kursseja	6	6,8
Koulutason tai toisen asteen ammatillinen tutkinto	23	26,1
Opistoasteen ammatillinen tutkinto	2	2,3
Ammattikorkeakoulututkinto	13	14,8
Akateeminen tutkinto	16	18,2
Muu	6	6,8
Työssä käyminen		
En ole työelämässä	3	3,4
Opiskelija tai koululainen	34	38,6
Kokopäivätyössä kodin ulkopuolella	33	37,5
Osapäivätyössä kodin ulkopuolella	8	9,1
Työttömänä tai lomautettuna	2	2,3
Koti-isä / kotiäiti	4	4,5
Muu	4	4,5
Siviilisäätty		
Sinkku	31	35,2
Seurustelusuhteessa	21	23,9
Avoliitossa	12	13,6
Avoliitossa	23	26,1
Leski	1	1,1
Seurustelusuhteiden määrä		
0-1 suhdetta	33	37,5
2-3 suhdetta	34	38,6
4 tai enemmän	11	12,5

TAULUKKO 3. Nuoren terveydentilaan ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvät taustatiedot

Muuttuja	N (88)	%
Psyykkinen terveydentila tällä hetkellä		
Erittäin huono	1	1,1
Huono	3	3,4
Melko huono	8	9,1
Kohtalainen	19	21,6
Melko hyvä	28	31,8
Hyvä	22	25
Erittäin hyvä	7	8
Fyysinen terveydentila tällä hetkellä		
Erittäin huono	1	1,1
Melko huono	1	1,1
Kohtalainen	14	15,9
Melko hyvä	24	27,3
Hyvä	38	43,2
Erittäin hyvä	10	11,4
Läheisin elossa oleva vanhempi		
Muu	1	1,1
Sijaisäiti	1	1,1
Äitipuoli	1	1,1
Biologinen isä	15	17
Biologinen äiti	65	73,9
Minulla ei ole elossa olevaa vanhempaa	5	5,7
Suhde elossa olevaan vanhempaan		
Erittäin huono	1	1,1
Huono	1	1,1
Melko huono	2	2,3
Kohtalainen	1	1,1
Melko hyvä	13	14,8
Hyvä	26	29,5
Erittäin hyvä	39	44,3
Sisarukset		
Kyllä	81	92
Ei	7	8
Sisarusten lukumäärä		
1 sisarus	22	25
2-3 sisarusta	38	43,2
4 tai enemmän	20	22,7
Voiko keskustella perheenjäsenten kanssa		
Kyllä	72	81,8
Ei	16	18,2
Ystävien lukumäärä joiden kanssa keskustella		
Ei yhtään ystävää	4	4,5
Yksi ystävä	11	12,5
2-3 ystävää	46	52,3
Enemmän kuin kolme ystävää	27	30,7

TAULUKKO 4. Nuoreen liittyvät taustatiedot

Muuttuja	N (88)	%
Lemmikkieläin		
Kyllä	51	58
Ei	37	42
Säännöllinen harrastus		
Kyllä	54	61,4
Ei	34	38,6
Liikunnan harrastaminen		
Säännöllisesti	46	52,3
Silloin tällöin	35	39,8
En harrasta liikuntaa	7	8
Kodin sijainti tällä hetkellä		
Ison kaupungin keskustassa	17	19,3
Ison kaupungin lähiössä tai laita-alueella	42	47,7
Pikkukaupungin tai pikkukylän keskustassa	12	13,6
Pikkukaupungin tai pikkukylän laita-alueella	8	9,1
Maaseutuympäristössä	9	10,2
Perheen taloudellinen tilanne		
Erittäin hyvä	3	3,4
Hyvä	21	23,9
Melko hyvä	34	38,6
Kohtalainen	20	22,7
Melko huono	9	10,2
Huono	1	1,1
Uskontokunta		
En kuulu mihinkään uskonnolliseen yhteisöön	24	27,3
Luterilainen kirkko	58	65,9
Ortodoksinen kirkko	2	2,3
Muu kristillinen kirkko/yhteisö	3	3,4
Muu uskonnollinen yhteisö	1	1,1
Jonkun toisen läheisen ihmisen kuoleman kokeminen		
Kyllä	51	58
En	37	42
Vertaistuen saaminen		
Kyllä	30	34,1
En	58	65,9
Ammattiavun saaminen		
Kyllä	62	70,5
En	25	28,4

TAULUKKO 5. Kuolleeseen vanhempaan liittyvät taustatiedot

Muuttuja	N (88)	%
Kuollut vanhempi		
isä	68	77,3
äiti	14	15,9
Molemmat vanhemmat	6	6,8
Kuollut vanhempani oli nuorelle		
Biologinen isä	69	78,4
Biologinen äiti	19	21,6
Vanhemman ikä kuollessa		
32-40 vuotta	11	12,5
41-50 vuotta	32	36,4
51-60 vuotta	31	35,2
yli 60 vuotta	9	10,2
Vanhemman kuolemasta kulunut aika		
Alle vuosi	25	28,4
1-2 vuotta	17	19,3
2-4 vuotta	15	17
4-6 vuotta	10	11,4
yli 6 vuotta	20	27,7
Tieto vanhemman kuolemasta		
Ei ennakkovaroitusta	52	59,1
Muutama päivä	5	5,7
Viikko	2	2,3
Muutama viikko	12	13,6
Muutama kuukausi	7	8
Yli puoli vuotta	10	11,4
Vanhemman kuolinsyy		
Kuolinsyy ei tiedossa	5	5,7
Sairaus	42	47,7
Tapaturma / onnettomuus	5	5,7
Itsemurha	30	34,1
Muu	6	6,8
Vanhempien ero ennen kuolemaa		
Kyllä	25	28,4
Ei	63	71,6
Suhde vanhempaan ennen hänen kuolemaansa		
Melko huono	4	4,5
Kohtalainen	6	6,8
Hyvä	16	18,2
Melko hyvä	22	25
Erittäin hyvä	40	45,5

5.2 Nuorten suru

Nuoren surua mitattiin kahdella summamuuttujalla, joita ovat surureaktiot (Taulukko 6.) ja persoonallisuuden kasvu. (Taulukko 8.).

5.2.1. Surureaktiot

Nuorten surureaktiot on esitetty taulukoissa 6 ja 7. Niiden vaihteluväli on 1-5, jossa suuri arvo tarkoittaa voimakasta ja pieni arvo heikkoa surureaktiota.

Vanhemman kuoleman jälkeen nuoret kokivat kohtalaista ($ka=2,8$, $kh=0,72$) surua. Nuoret kokivat voimakasta pysyvää muutosta omassa ja perheen elämässä ($md=4$, $min=1$, $max=5$) vanhemman kuoleman jälkeen. Nuoret kokivat myös lievää syyllisyyttä ($md=2$, $min=1$, $max=5$), kohtalaista masennusta ($ka=2,7$, $kh=0,78$) sekä kohtalaista pelkoa ($ka=2,8$ ja $kh=0,81$). (Taulukko 6.)

TAULUKKO 6. Nuorten surureaktiot

Muuttuja	Keskiluku	Hajontaluvut
Surureaktiot (n= 88)	ka 2,8	kh 0,72
Pysyvä muutos omassa ja perheen elämässä (28,32)	md 4	min 1, max 5
Fyysiset muutokset (34)		
Haavoittuvuus	ka 2,7	kh 0,68
Pelkokokemukset (1,8,17,19,26,41)	ka 2,8	kh 0,81
Syyllisyys (4,11)	md 2	min 1, max 5
Masennus (6,13,15,24,30,37,42)	ka 2,7	kh 0,78
Eristäytyminen (36)		
Kognitiivinen häiriytyminen (40)		
Riskikäyttäytyminen (21)		

Lieviä fyysisiä muutoksia vanhemman kuoleman jälkeen koki lähes kolmasosa (30,7%) nuorista. Myös lievää eristäytymistä vanhemman kuoleman jälkeen koki kolmasosa (33 %) nuorista, mutta kuitenkin melkein viidesosa (15,9 %) koki erittäin voimakasta eristäytymistä. Erittäin vähän riskikäyttäytymistä esiintyi melkein puolella (48,9 %) nuorista. Kuitenkin vähintään voimakasta kognitiivista häiriytymistä vanhemman kuoleman jälkeen koki nuorista melkein puolet (43,2%). (Taulukko 7.)

TAULUKKO 7. Nuorten surureaktio-summamuuttujan eristäytymisen, fyysisten muutosten, riskikäyttämisen ja kognitiivisen häiriytymisen - muuttujien prosentit ja frekvenssit

Muuttuja	Lähes aina oikein % (n)	Aika usein oikein % (n)	Yhtä usein oikein kuin väärin % (n)	Silloin tällöin oikein % (n)	Ei juuri koskaan oikein % (n)
Fyysiset muutokset					
<i>En ole ollut juuri koskaan sairas</i>	8 (7)	30,7 (27)	21,6 (19)	25 (22)	14,8 (13)
Eristäytyminen					
<i>Ympärilläni olevat ihmiset tietävät mitä käyn läpi</i>	8 (7)	33 (29)	23,9 (21)	19,3 (17)	15,9 (14)
Riskikäyttäytyminen					
<i>Otan riskejä unohtaakseni menetyksen</i>	5,7 (5)	12,5 (11)	14,8 (13)	18,2 (16)	48,9 (43)
Kognitiivinen häiriytyminen					
<i>Minun on vaikea keskittyä</i>	20,5 (18)	22,7 (20)	23,9 (21)	22,7 (20)	10,2 (9)

5.2.3 Persoonallisuuden kasvu

Nuorten persoonallisuuden kasvun summamuuttujat on esitetty taulukoissa 8 ja 9. Niiden vaihteluväli oli 1-5, jossa suuri arvo kuvaa persoonallisuuden kasvun voimakkuutta ja pieni arvo heikkoutta.

Nuoret kokivat vanhemman kuoleman jälkeen voimakasta ($ka=3,6$, $kh=0,57$) persoonallisuuden kasvua. Nuoret kokivat myös erittäin voimakasta ($md=4,3$, $min=3$, $max=5$) pysyvää muutosta todellisuuden ymmärtämisessä. Nuoret ottivat kohtalaisesti ($ka=3,1$, $kh=0,86$) toisen huomioon vanhemman kuoleman jälkeen. Nuoret kokivat myös voimakasta herkkyyttä ($md=4$, $min=1,4$ ja $max=5$) ja kypsyyttä ($md=3,75$, $min=1$, $max=5$) vanhemman kuoleman jälkeen. (Taulukko 8.)

TAULUKKO 8. Nuorten persoonallisuuden kasvu

Muuttuja	Keskiluku	Hajontaluvut
Persoonallisuuden kasvu (n= 88)	ka 3,6	kh 0,57
Pysyvä muutos todellisuuden ymmärtämisessä (12,25,38)	md 4,3	min 3, max 5
Toisen huomioonottaminen	ka 3,1	kh 0,86
<i>Kiintymys (22)</i>		
<i>Herkkyyks (10,23,29,31,33)</i>	md 4	min 1,4, max 5
Selviytyminen	ka 2,8	kh 0,76
<i>Optimismi (14)</i>		
<i>Kypsyys (3,5,7,18)</i>	md 3,75	min 1, max 5
<i>Minäkuva (2,27,35)</i>	ka 2,8	min 1, max 4,7
Vahvistunut usko (9)		
Kyky antaa ja vastaanottaa apua (20,39)	md 3,75	min 1,5, max 5

Erittäin voimakasta kiintymystä vanhemman kuoleman jälkeen nuorista koki yli puolet (55, 7 %) ja vain pieni osa (1,1%) koki heikkoa kiintymystä. Melkein neljäsosa (22,7 %) nuorista koki erittäin heikkoa optimismia vanhemman kuoleman jälkeen. Kuitenkin vähintään voimakasta optimismia koki lähes kolmasosa (33 %) nuorista. Erittäin voimakasta vahvistunutta uskoa vanhemman kuoleman jälkeen nuorista koki yli kolmasosa (35,2 %). (Taulukko 9.)

TAULUKKO 9. Nuorten persoonallisuuden kasvun summamuuttujan kiintymyksen, optimismin ja vahvistuneen uskon – muuttujien prosentit ja frekvenssit

Muuttuja	Lähes aina oikein % (n)	Aika usein oikein % (n)	Yhtä usein oikein kuin väärin % (n)	Silloin tällöin oikein % (n)	Ei juuri koskaan oikein % (n)
Kiintymys					
<i>Välitän enemmän perheestäni</i>	55,7 (49)	27,3 (24)	12,5 (11)	3,4 (3)	1,1 (1)
Optimismi					
<i>Suhtaudun elämään optimistisemmin</i>	11,4 (10)	21,6 (19)	29,5 (26)	14,8 (13)	22,7 (20)
Vahvistunut usko					
<i>Uskonnollinen näkemys tullut vähemmän tärkeäksi</i>	21,6 (19)	8 (7)	25 (22)	10,2 (9)	35,2 (31)

5.3 Nuorten suruun yhteydessä olevat tekijät

Taustamuuttujien yhteyttä katsottiin kahden isoimman summamuuttujan surureaktion ja persoonallisuuden kasvun summamuuttujiin.

Surureaktioihin yhteydessä olevat tekijät

Työssäkäynti oli tilastollisesti yhteydessä nuorten surureaktioihin ($p=0,04$). Nuoret, jotka ilmoittavat työssä käymisekseen muu (kesätyö, keikkatyö, oppisopimus sekä yrittäjä) kokivat lievempiä surureaktioita kuin ne, jotka eivät olleet työelämässä ($p=0,054$).

Psykykinen terveydentila oli tilastollisesti yhteydessä nuorten surureaktioihin ($p < 0,001$). Erittäin huonoksi, melko huonoksi tai huonoksi psykkinen terveydentilansa kokevilla oli voimakkaampia surureaktioita kuin kohtalaiseksi ($p=0,03$), melko hyväksi ($p < 0,001$) hyväksi tai erittäin hyväksi ($p < 0,001$) kokevilla nuorilla. Kohtalaiseksi psykkinen terveydentilansa kokevilla nuorilla oli voimakkaampia surureaktioita kuin melko hyväksi ($p=0,010$) tai hyväksi kokevilla ($p < 0,001$). Myös melko hyväksi psykkinen terveydentilansa kokevilla nuorilla oli voimakkaampia surureaktioita kuin hyväksi tai erittäin hyväksi kokevilla ($p=0,004$).

Myös fyysinen terveydentila oli tilastollisesti yhteydessä nuorten surureaktioihin ($p < 0,001$). Erittäin huonoksi, melko huonoksi tai kohtalaiseksi fyysisen terveydentilansa kokevilla oli voimakkaampia surureaktioita kuin melko hyväksi kokevilla ($p=0,008$) ja myös voimakkaampia surureaktioita kuin hyväksi tai erittäin hyväksi kokevilla ($p < 0,001$).

Suhde elossa olevaan vanhempaan oli tilastollisesti yhteydessä surureaktioihin ($p=0,007$). Suhteensa elossa olevaan vanhempansa melko hyväksi kokevilla nuorilla oli merkitsevästi voimakkaampia surureaktioita kuin hyväksi tai erittäin hyväksi kokevilla ($p=0,004$). Nuorilla, jotka pystyivät keskustelemaan perheenjäsentensä kanssa, oli lievempiä surureaktioita, kuin niillä, jotka eivät pystyneet keskustelemaan ($p=0,001$). Nuorilla, joilla oli säännöllinen harrastus, oli lievempiä surureaktioita kuin niillä, joilla ei ollut ($p=0,0045$).

Kodin sijainnilla (vastaushetkellä) oli tilastollisesti yhteyttä nuorten surureaktioihin ($p=0,026$). Ison kaupungin laita-alueilla tai lähiössä asuvat nuoret kokivat lievempiä surureaktioita kuin ne nuoret, jotka asuivat pikkukaupungissa tai maaseudulla ($p=0,023$). Nuorilla, jotka olivat saaneet ammattiapua, oli lievempiä surureaktioita kuin niillä, jotka eivät olleet saaneet ($p=0,007$). (Taulukko 10.)

TAULUKKO 10. Nuorten surureaktioihin yhteydessä olevat tekijät

	n	Ka	Kh	Surureaktio		p-arvo
				f/t	va1, va2/va	
Taustamuuttuja						
Työssä käyminen				2,886	3,84	0,04
En ole työelämässä	9	3,14	0,8			
Opiskelija tai koululainen	34	2,87	0,6			
koko tai osapäivätoisissa	41	2,47	0,68			
muu	4	2,08	0,46			
Psyykinen terveydentila tällä hetkellä				29,997	3,84	< 0,001
Erittäin huono tai huono tai melko huono	12	3,67	0,39			
Kohtalainen	19	3,16	0,27			
Melko hyvä	28	2,69	0,53			
Hyvä tai erittäin hyvä	29	2,24	0,44			
Fyysinen terveydentila tällä hetkellä				14,452	2,85	< 0,001
Erittäin huono tai melko huono tai kohtalainen	16	3,44	0,58			
Melko hyvä	24	2,84	0,59			
Hyvä tai erittäin hyvä	48	2,52	0,6			
Suhde elossa olevaan vanhempaan				4,302	3,72	0,007
Huono tai kohtalainen	5	2,95	0,5			
Melko hyvä	13	3,28	0,64			
Hyvä	26	2,82	0,64			
Erittäin hyvä	39	2,57	0,63			
Voiko keskustella perheenjäsenten kanssa				-3,344	86	0,001
Kyllä	72	2,67	0,65			
Ei	16	3,26	0,58			
Säännöllinen harrastus				-2,034	86	0,045
Kyllä	54	2,66	0,68			
Ei	34	2,95	0,64			
Kodin sijainti tällä hetkellä				3,798	2,85	0,026
Ison kaupungin keskustassa	17	2,71	0,62			
Ison kaupungin lähiössä tai laita-alueella	42	2,61	0,72			
Pikkukaupunki tai maaseutu	29	3,04	0,57			
Ammattiavun saaminen					3,84	0,007
Kyllä	62	2,89	0,67	2,779		
En	25	2,46	0,59			

ka=keskiarvo, kh=keskihajonta, f/t= f tai t-testin suureet, va=vapausasteet

Persoonallisuuden kasvuun yhteydessä olevat tekijät

Työssä käyminen oli tilastollisesti yhteydessä nuorten persoonallisuuden kasvuun ($p=0,012$). Nuoret, jotka eivät olleet työelämässä, kokivat heikompaa persoonallisuuden kasvua kuin ne nuoret, jotka olivat opiskelijoita tai koululaisia ($p=0,038$) tai ne, jotka olivat ilmoittaneet työssä käymisekseen muun (kesätyö, keikkatyö, oppisopimus sekä yrittäjä) ($p=0,019$).

Psyykinen terveydentila oli tilastollisesti yhteydessä persoonallisuuden kasvuun ($p=0,004$). Kohtalaiseksi psyykkisen terveydentilansa kokevat nuoret kokivat heikompaa persoonallisuuden kasvua kuin melko hyväksi ($p=0,008$) ja hyväksi tai erittäin hyväksi ($p=0,020$) terveydentilansa kokevat nuoret.

Fyysisellä terveydentilalla oli tilastollinen yhteys persoonallisuuden kasvuun ($p=0,004$). Melko hyväksi fyysisen terveydentilansa kokevat nuoret kokivat heikompaa persoonallisuuden kasvua kuin hyväksi tai erittäin hyväksi kokevat ($p=0,005$). (Taulukko 11.)

TAULUKKO 11. Nuorten persoonallisuuden kasvuun yhteydessä olevat tekijät

Taustamuuttuja	n	Ka	Persoonallisuuden kasvu			
			Kh	f/t	va1, va2/va	p-arvo
Työssä käyminen				3,841	3,84	0,012
En ole työelämässä	9	3,11	0,75			
Opiskelija tai koululainen	34	3,67	0,48			
koko tai osapäivätoisissa	41	3,59	0,55			
muu	4	4,11	0,5			
Psyykinen terveydentila tällä hetkellä				4,871	3,84	0,004
Erittäin huono tai huono tai melko huono	12	3,4	0,58			
Kohtalainen	19	3,25	0,59			
Melko hyvä	28	3,78	0,47			
Hyvä tai erittäin hyvä	29	3,73	0,55			
Fyysinen terveydentila tällä hetkellä				5,961	2,85	0,004
Erittäin huono tai melko huono tai						
kohtalainen	16	3,46	0,6			
Melko hyvä	24	3,33	0,55			
Hyvä tai erittäin hyvä	48	3,78	0,52			

ka=keskiarvo, kh=keskihajonta, f/t= f tai t-testin suureet, va=vapausasteet

Vanhemman kuolemasta kuluneella ajalla oli tilastollinen yhteys nuorten kokemaan herkkyyteen kykyyn antaa ja vastaanottaa apua (Taulukko 12.) ja vahvistuneeseen uskoon. (Taulukko 13.)

Vanhemman kuolemasta kuluneella ajalla oli tilastollinen yhteys nuorten kokemaan herkkyyteen ($p=0,029$). Nuoret, joiden vanhemman kuolemasta oli kulunut yli 3 vuotta, kokivat voimakkaampaa herkkyyttä, kuin nuoret, joiden vanhemman kuolemasta oli kulunut 0-3 vuotta. Vanhemman kuolemasta kuluneella ajalla oli tilastollinen yhteys nuorten kykyyn antaa ja vastaanottaa apua ($p=0,03$). Nuoret, joiden vanhemman kuolemasta oli kulunut 0-3 vuotta kykenivät heikommin antamaan ja vastaanottamaan apua kuin ne nuoret, joiden vanhemman kuolemasta oli kulunut yli 3 vuotta. (Taulukko 12.)

TAULUKKO 12. Vanhemman kuolemasta kuluneen ajan yhteys herkkyyteen ja kykyyn antaa ja vastaanottaa apua

Taustamuuttuja	Herkkyyks			t	va	p-arvo	Kyky antaa ja vastaanottaa apua						
	n	Ka	Kh				n	Ka	Kh	t	va	p-arvo	
Vanhemman kuolemasta kulunut aika				-2,2	84,32	0,029					-2,201	85	0,03
0-3 vuotta	47	3,6	0,79				47	3,4	0,91				
yli 3 vuotta	40	4	0,61				40	3,9	0,9				

ka=keskiarvo, kh=keskihajonta, f/t= f tai t-testin suureet, df=vapausasteet

Vanhemman kuolemasta kuluneella ajalla ja nuorten vahvistuneella uskolla vanhemman kuoleman jälkeen oli tilastollisesti merkitsevä yhteys ($p=0,003$). Nuoret, joiden vanhempien kuolemasta oli kulunut yli 3 vuotta, kokivat heikompaa vahvistunutta uskoa kuin ne nuoret, joiden vanhempien kuolemasta oli kulunut 0-3 vuotta. (Taulukko 13.)

TAULUKKO 13. Vanhemman kuolemasta kuluneen ajan yhteys vahvistuneeseen uskoon

Vahvistunut usko	Vanhemman kuolemasta kulunut aika	
	0-3 vuotta	yli 3 vuotta
<i>Uskonnollisen näkemyksen tuleminen vähemmän tärkeäksi</i>		
Vähintään aika usein oikein	14,9 % (7)	47,5 % (19)
Yhtä usein oikein tai väärin	34,0 % (16)	15,0 % (6)
Korkeintaan silloin tällöin oikein	51,1 % (24)	37,5 % (15)

$\chi^2=11,67$ $df=2$ $p=0,003$

6. POHDINTA

6.1 Tutkimuksen eettisyys

Tämä tutkimus suoritettiin hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Tämä määrittelee sen, että tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa sekä sen tulokset uskottavia. Hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia ovat esimerkiksi rehellisyys, yleinen huolellisuus sekä tarkkuus tulosten tallentamisessa, esittämisessä sekä tutkimuksen ja niiden tulosten arvioinnissa. Tässä tutkimuksessa kunnioitettiin toisten tutkijoiden tekemää työtä viittaamalla lähteisiin asianmukaisesti. (TENK 2012.) Hankkeeseen pyydettiin luvat järjestöiltä ja suljettujen keskustelupalstojen moderaattoreilta. Järjestöt olivat myös mukana osallistujien rekrytoinnissa. Aiheesta on tehty vähän aikaisempaa tutkimusta, joten tutkimusaiheen valinta oli eettisesti perusteltua. Tutkimustiedolla pyritään myös edistämään osallistujaryhmän eli nuorten hyvää ja pyritään ymmärtämään nuorten surua vanhemman kuoleman jälkeen. (Aho & Kylmä 2012.) Tutkimuksessa käytettiin tieteellisen tiedon kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- sekä arviointimenetelmiä, joissa on hyödynnetty asiantuntijoiden apua kuten informaattikkoa ja ohjaajaa (TENK 2017).

Tutkimukseen osallistuminen oli nuorille vapaaehtoista, joka perustuu tutkittavan itsemääräämisoikeuteen (TENK 2017). Tutkimusaineistoa käsiteltiin luottamuksellisesti ja mahdolliset tunnistetiedot hävitettiin tutkimuksen päätyttyä. Aineistoa ja tunnistetietoja ei säilytetty samassa paikassa (TENK 2017) ja myös noudatettiin tietosuojalakeja ja estettiin asiattomien pääsy tunnistetietoihin käsiksi (Kuula 2011). Tutkittava voi antaa suostumuksensa suullisesti tai kirjallisesti tutkimukseen osallistumista tai hänen käyttäytymisestään voi olla muutoin tulkittavissa, että hän on ilmaissut suostuneensa tutkimukseen. (TENK 2017) Tässä tutkimuksessa nuorten tietoinen suostumus oli kyselyyn vastaaminen. Tutkimuksen aineisto koodattiin niin, ettei vastaajia voi tunnistaa ja aineisto hävitettiin asianmukaisesti tutkimuksen päättymisen jälkeen ja tällä tavoin suojeltiin vastaajien yksityisyyttä (Kuula 2011). Tutkimusaineisto kerättiin anonyymisti. Tutkittavilla oli kuitenkin mahdollisuus jättää tutkijalle yhteystietonsa, jos halusivat osallistua haastatteluun. (Kuula 2011).

Tutkimuksesta informoitiin kirjallisesti saatekirjeellä, joka oli verkkolomakkeen alussa. (TENK 2012, Kuula 2011). Saatekirjeessä kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteesta. Siinä kerrottiin myös tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja luottamuksellisuudesta.

Saatekirjeessä kerrottiin tutkittaville myös yksityisyyden suojaamisen keinoista sekä tutkijan salassapito- ja vaitiolovelvollisuudesta. Saatekirjeessä oli tutkimushankkeen johtajan yhteystiedot, jonka avulla tutkittavat voivat saada lisätietoa tutkimuksesta tai keskustella tutkimuksen aiheuttamista tuntemuksista, joka korostuu erityisesti sensitiivisissä tutkimuksissa, jossa yhteydenottoja tulee väistämättä (Aho & Kylmä 2012).

Tutkimusaineisto kerättiin verkkolomakkeella, jonka käyttäminen on yleistynyt koko ajan, vaikka internet nähdään harmaana alueena sekä tutkimuseetiikan että lainsäädännön näkökulmasta. (Kuula 2011). Tässä tutkimuksessa Internet oli tutkimuksen tekninen aineistonkeruuväline, jonka avulla voitiin tavoittaa useita vastaanottajia, aineisto saatiin nopeasti ja säästyttiin myös postikuluilta. (Kuula 2011.) Suurin osa aineistokeruussa käytetyistä järjestöistä käyttivät suljettuja keskustelupalstoja ja foorumeita, jolloin varmistuttiin siitä, että vastaajat olivat vanhempansa kuoleman kokeneita. Voidaan myös olettaa, että verkkolomakkeen avulla saatiin myös korkeampi vastausprosentti, kuin perinteisellä kyselylomakkeella (Kuula 2011). Tutkimukseen osallistuvien rekrytoinnissa käytettiin monipuolisia menetelmiä: järjestöjen internetsivut, verkkoyhteisöt, jäsenkirje sekä sosiaalisen median suljetuissa keskusteluryhmät. Lisäksi mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen tiedotettiin Helsinki Mission nuorten kriisipisteellä, Helsingin ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sekä syöpäjärjestöjen koordinaattorin kautta. Kuitenkaan ei voida olla täysin varmoja, että rekrytointi olisi tavoittanut kaikki, joita tutkimusaihe koskettaa (Aho & Kylmä 2012). Toisaalta taas voi myös olla, ettei ne nuoret, jotka ovat kokeneet asian liian arkaluontoiseksi ovat jättäneet vastaamatta kyselyyn (Kuula 2011) ja aiheen sensitiivisyys on voinut aiheuttaa kieltäytymisen tutkimukseen osallistumisesta (Aho & Kylmä 2012).

Tutkimuksen kohde herättää moraalisia kannanottoja ja vaatii myös tutkijalta eettisiä perusteluja tieteellisen perustelun lisäksi (Kuula 2011). Eettistä pohdintaa tulee tehdä syvällisemmin silloin kun tutkimuksen liittyy ihmisen subjektiivisiin sekä arkaluontoisiin elämäkokemuksiin. (McGarry 2010). Nuoren suru vanhemman kuoleman jälkeen on aiheena hyvin sensitiivinen ja arkaluontoinen sekä liittyy hyvin keskeisesti nuoren elämäkokemuksiin. Aiheen arkaluontoisuuden määrittelyssä tulee huomioida ihmisten yksilöllisyys: eri asiat voivat olla tutkittaville arkaluontoisia, johon vaikuttavat kulttuuriset ja tilannekohtaiset tekijät (Kuula 2011). Tutkija on tässäkin tutkimuksessa määritellyt aiheen arkaluontoiseksi, se ei välttämättä ole sitä kaikille tutkittaville. Arkaluontoisuus ei ole kuitenkaan este tutkimuksen tekemiselle ja tässäkin tapauksessa nuoren surun tutkiminen vanhemman kuoleman jälkeen on tärkeää, jotta saadaan tietoa nuoren surusta (Kuula 2011.) Tutkija on huomionnut aiheen arkaluontoisuuden tätä tutkimusta tehdessään ja ottanut huomioon tutkittavien yksityisyyden poistamalla tunnistetiedot, säilyttämällä aineistoa ja tunnistetietoja eri paikassa ja

hävittämällä aineiston tutkimuksen päätyttyä sekä kunnioittanut koko tutkimuksen ajan tutkimuseettisiä normeja. (Kuula 2011)

Tämä tutkimus on sensitiivistä tutkimusaiheen ja osallistujaryhmän näkökulmasta ja sensitiivisessä tutkimuksessa erityinen huomio on kiinnitettävä tutkimusaiheen valintaan, aineistonkeruun ajankohtaan ja käytettyihin menetelmiin, aineiston analysointiin sekä raportointiin. Tämän tutkimuksen aihe liittyy olennaisesti vaikeisiin elämäntilaisiin ja muutosvaiheisiin, joka yleensä liittyy sensitiivisiin aiheisiin. (Aho & Kylmä 2012). Kuten aikaisemmissa tutkimuksissa on osoitettu suru- sekä selviytymiskokemukset ovat sensitiivisiä tutkimusaiheita. (Aho & Kylmä 2012, Aho 2010, Kaunonen 2000, Laakso 2000). Tutkimus voi olla myös sensitiivistä tutkijan näkökulmasta, joten tutkija tässä tutkimuksessa arvioi omia psyykkisiä ja metodisia valmiuksiaan, kun valitsi tutkimusaiheekseen sensitiivisen aiheen (Aho & Kylmä 2012). Juuri aiheen sensitiivisyyden ja mahdollisen kuormittavuuden vuoksi tutkija valitsi kvantitatiivisen aineiston, jossa konkreettista vuorovaikutussuhdetta tutkittaviin ei synny ja täten on tämän tutkimuksen tekijälle vähemmän kuormittavaa kuin laadullisen tutkimuksen tekeminen.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Luotettavuuden ensimmäinen edellytys on se, että tutkimus tulee olla tehty tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisesti. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa mittauksen luotettavuutta kuvataan kahdella käsitteellä, joita ovat validiteetti ja reliabiliteetti. (Heikkilä 2017.) Tässä tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan juuri edellä mainittujen kriteerien mukaisesti.

Validiteetti

Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksessa käytetyn mittarin onnistumista. Eli missä määrin on onnistuttu mittaamaan sitä, mitä oli tarkoitus mitata (Heikkilä 2017, Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013.) Kysely- ja haastattelututkimuksien kohdalla siihen vaikuttaa ensisijaisesti kysymysten onnistuneisuus. Eli voidaanko kysymyksillä saada ratkaisu tutkimusongelmaan. On huomioitava, että vaikka käsitteet on onnistuttu selkeästi rajaamaan, on silti abstraktien käsitteiden kuvaamiseen valittava rajallinen määrä kysymyksiä, jotka kattava koko käsitteen. Tämän onnistumista saattaa olla vaikeaa arvioida. (Heikkilä 2017.) Saaduilla tuloksilla pystytään myös vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Nämä tekijät vahvistavat tutkimuksen (sisäistä) validiteettia.

Mittarin validiteetilla tarkoitetaan sitä, missä määrin mittari onnistuu kuvaamaan ilmiötä, jota ollaan tutkimassa (Burns & Grove 2007, Devon ym 2007). Tässä tutkimuksessa tutkitaan nuorten surua

Hoganin kehittämän mittarin avulla, joka on kehitetty tutkittavien nuorten suorista lausunnoista, joten se voidaan nähdä heijastavat täten oikeita aiheita (Neimeyer & Hogan 2001, Hogan & Greenfield 1991) ja täten vahvistavan tutkimuksen validiteettia. Mittari kuitenkin voi olla validi toisessa tilanteessa, mutta ei kuitenkaan toisessa (Burns & Grove 2007). Tässä tutkimuksessa kehitetty mittari on alun perin kehitetty mittaamaan nuorten surua sisaruksen kuollessa, on sitä käytetty myös muissa konteksteissa, kuten oppilaan itsemurhan (Poijula ym. 2001) ja isovanhemman kuoleman jälkeen (Bond & Ens 2005), joten sen voidaan katsoa olevan validi myös toisessa kontekstissa. Mittarin validiteettia tutkittaessa on arvioitava ennemmin mittarin käytettävyyttä tietyssä tarkoituksessa tai ryhmässä ennemmin kuin mittarin itsensä validiteettia (Burns & Grove 2007). Tässä tutkimuksessa mittaria on käytetty tutkimaan nuoren surua vanhemman kuoleman jälkeen.

Ulkoinen validiteetti tarkoittaa sitä, kuinka hyvin tutkimuksen tulokset ovat yleistettävissä tutkimuksen ulkopuoliseen perusjoukkoon. (Kankkunen-Vehviläinen & Julkunen 2013). Luotettavuuden kannalta on tärkeää otoksen tarpeeksi suuri ja edustava koko sekä korkea vastausprosentti. Kysymysten on myös mitattava oikeita asioita kattaen koko tutkimusongelman. (Heikkilä 2017.) Tässä tutkimuksessa otoskoko on pieni ($n=88$), huolimatta siitä, että aineistonkeruu aika tässä tutkimuksessa oli pitkä vuodesta 2012 ja elokuuhun 2018. Kyseessä oleva ilmiö on myös melko harvinainen, joten ei voida sanoa, onko tämän tutkimuksen otos kattava. Kuitenkin otoskoon pienuuden voidaan nähdä olevan tämän tutkimuksen luotettavuutta heikentävä tekijä, sillä tutkimuksesta ei voi tehdä yleistyksiä. Tulosten tarkkuuskin riippuu tiettyyn pisteeseen asti otoskoosta: mitä pienempi otos, sitä sattumanvaraisempia tulokset ovat (Heikkilä 2017), joten pieni otoskoko myös tässä tutkimustuloksissa voi aiheuttaa tulosten sattumanvaraisuutta. Vastaajien määrää olisi voitu saada korkeammaksi lähettämällä e-lomake sähköpostitse vertaistukiryhmien jäsenille.

Katoa, eli palauttamatta jääneiden lomakkeiden määrää (Heikkilä 2017), ei tässä tutkimuksessa voida arvioida, sillä lomakkeita ei varsinaisesti lähetetty, vaan käytettiin sähköistä lomaketta ja osallistujat valtakunnallisten vertaistukijärjestöjen, Suomen nuoret lesket ry:n, Surunauha ry:n, HUOMA-henkirikoksen uhrien omaiset ry:n ja Suomen Mielenterveysseuran toimintaan osallistuneilta varhaisaikuisilta. On kuitenkin mahdollista, etteivät kaikki toimintaan osallistuneet ja vanhemman kuoleman kokeneet nuoret vastanneet kyselyyn.

Aineistossa voi esiintyä systemaattista virhettä tai satunnaista virhettä. (Heikkilä 2017, Waltz, Strickland & Lenz 2017). Jostakin aineiston keruuseen liittyvästä tekijästä saattaa syntyä systemaattista virhettä, joka pyrkii vaikuttamaan samansuuntaisesti koko aineistoon. Esimerkkinä systemaattisesta virheestä survey-tutkimuksessa on valehtelu, joka yleensä aiheuttaa satunnaisvirheitä. (Heikkilä 2017) Systemaattinen virhe alentaa sekä reliabiliteettia että validiteettia.

(Heikkilä 2017, Waltz ym. 2017.) Systemaattinen virhe voi olla myös asioiden systemaattista kaunistelua (Heikkilä 2017.) Tässä tutkimuksessa vastaajat eivät oletettavasti ole valehdelleet vastatessaan kysymyksiin, mutta kuitenkin on huomioitava, että nuoret kokivat esimerkiksi surua vain kohtalaisesti, joka voi johtua vanhemman kuolemasta kuluneesta ajasta.

Reliabiliteetti

Mittauksen reliabiliteetilla tarkoitetaan sen kykyä tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. (Heikkilä 2017, Burns & Grove 2007, Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1995,). Sisäistä reliabiliteettia voidaan arvioida mittaamalla sama tilastoyksikkö useampaan kertaan. (Heikkilä 2017.) Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan tehty toistomittauksia reliabiliteetin tarkistamiseksi. Ulkoinen reliabiliteetti tarkoittaa tulosten toistettavuutta sekä muissa tutkimuksissa että tilanteissa. Mittarin alhainen reliabiliteetti alentaa validiteettia, mutta reliabiliteetti on riippumaton validiteetista. Reliabiliteetin puutteellisuus johtuu yleensä satunnaisvirheistä, joita aiheuttavat otanta sekä erilaiset mittaus- ja käsittelyvirheet (Heikkilä 2017). Satunnaisvirheitä pyrittiin välttämään käsittelemällä sekä tarkistamalla aineisto huolellisesti. Tiettyyn rajaan asti tulosten tarkkuus on riippuvainen otoksen koosta eli mitä pienempi otos, sitä sattumanvaraisempia tuloksia saadaan. (Heikkilä 2017.)

Mittarin reliabiliteettia voidaan tarkastella konsistenssin ja stabiliteetin perusteella. (Heikkilä 2017) Konsistenssilla tarkoitetaan mittarin sisäistä johdonmukaisuutta. Sitä mitataan Cronbachin alphan arvolla, joka on hoitotieteellisessä tutkimuksessa eniten käytetty menetelmä sisäisen johdonmukaisuuden arviointiin (Devon ym. 2017). Cronbachin alphan arvo kertoo mittarin sisäisestä homogeenisuudesta eli mittaavatko kysymykset samaa ilmiötä. Arvon tulee olla yli 0,7, jotta mittarin voi todeta olevan sisäisesti johdonmukainen. (Devon ym. 2017, Heikkilä 2017, Burns & Grove 2007.) Hoganin HSIB mittari voidaan todeta olevan sisäisesti johdonmukainen, sillä sen Cronbachin alphan arvot ovat olleet surun asteikolla 0.90 – 0.95 ja persoonallisuuden kasvun asteikolla 0.88-0.90 välillä (Neimeyer & Hogan 2001).

Cronbachin alpha tulee kuitenkin mitata jokaisella käyttökerralla, koska se on otosspesifi eli mittaa sen hetkisten osallistujien antamien vastausten sisäistä johdonmukaisuutta (Devon ym. 2007). Tässä tutkimuksessa Cronbachin alphan arvot olivat surun asteikolla: 0,87 ja persoonallisuuden kasvun asteikolla 0,82, joten mittarin voidaan katsoa olevan luotettava. Cronbachin alphan arvot laskettiin myös pienemmille summamuuttujille, jotka vaihtelivat välillä 0,26-0,839. (Taulukko 2.) Tässä tutkimuksessa ei jätetty yhtään muuttujaa pois, jotta Cronbachin alphan arvo paranisi. Ainoastaan kysymys numero 16 jätettiin pois käännösepäselvyyden vuoksi ja tämä päätös tehtiin yhdessä tutkijaryhmän kanssa. Tässä tutkimuksessa mittarin kahden suurimman summamuuttujan voitiin todeta olevan sisäisesti johdonmukaisia. Myös pienempien summamuuttujien voitiin todeta olevan

sisäisesti johdonmukaisia, lukuun ottamatta pysyvää muutosta todellisuuden ymmärtämisessä, jonka arvo oli 0,26. Tämä saattoi johtua siitä, että kyseessä oli kolmesta kysymyksestä muodostettu summamuuttuja, vaikka yleensä summamuuttujassa tulisi olla mieluiten 5-20 muuttujaa. Muuttujat päädyttiin kuitenkin pitämään tutkimuksessa, sillä ne ovat osa persoonallisuuden kasvun summamuuttujaa, eivätkä ne yksittäin vaikuttaneet persoonallisuuden kasvun Cronbachin alphan arvoon.

Mittauksen reliabiliteetin johdonmukaisuuteen vaikuttavat mittauksen pisteytystapa, mittauksen ominaisuudet, vastaajan fyysinen sekä emotionaalinen tila sekä tila, jossa mittaus suoritetaan esimerkkinä valaistus, lämpötila ja melu (Waltz ym. 2017). Tässä tutkimuksessa mittausolosuhteisiin ei voitu tutkijan toimesta vaikuttaa, sillä tutkimus toteutettiin e-kyselynä ja vastaajat pystyivät täten itse valitsemaan olosuhteet, jossa osallistuivat mittaukseen. Vanhemman kuolema on ilmiönä sellainen, joka on varmasti vaikuttanut vastaajien psyykkiseen tilaan, jossa vastaus on suoritettu. On myös huomioitava, että vanhemman kuolemasta kuluneella ajalla on saattanut olla vaikutusta vastaajan psyykkiseen tilaan.

6.3 Tutkimustulosten tarkastelua

Nuorten suru

Tämän tutkimuksen mukaan nuoret kokivat kohtalaista surua vanhemman kuoleman jälkeen. Tässä tutkimuksessa surureaktioista nuoret kokivat voimakkaimmin pysyvää muutosta omassa ja perheen elämässä vanhemman kuoleman jälkeen. Tämän tutkimuksen tulokset osoittivat nuorten kokevan kohtalaisesti masennusta ja pelkoa vanhemman kuoleman jälkeen, mutta vain lievää syyllisyyttä ja vähäistä riskikäyttäytymistä. Tässä tutkimuksessa nuorten surureaktioissa oli vaihtelevuutta liittyen eristäytymiseen, fyysisiin sekä kognitiivisiin muutoksiin.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan nuoret kokivat vanhemman kuoleman jälkeen surunsa kohtalaiseksi. Vaikka nuorten surureaktioiden ja vanhemman kuolemasta kuluneella ajalla ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä, on kuitenkin huomioitava vanhemman kuolemasta kuluneen ajan vaikutus surureaktioiden voimakkuuteen. Aiemmat tutkimustulokset ovat osoittaneet, että suurimmalla osalla nuorista vanhemman kuoleman aiheuttamat surureaktiot vähenevät ajan myötä (Melhem ym. 2011, Haine ym. 2008). Ja tämän tutkimuksen nuorista yli puolilla (56,1%) (Taulukko 5.) oli vanhemman kuolemasta kulunut yli 2 vuotta. Suru on myös aktiivinen prosessi, josta ei ole tarkoitus parantua vaan se tekee työtä ihmisessä (Itkonen 2018) Suru on voimakkaimmillaan kuoleman välittömässä läheisyydessä, joka on huomioitava, kun tutkitaan nuorten surua ja sen voimakkuutta sekä kun kehitetään nuorille tuki-interventioita.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan nuoret kokivat vanhemman kuoleman jälkeen kohtalaisesti masennusta ja pelkoa. Tämän tutkimusten nuorten kokema kohtalainen masennus tukee siis aiempia tutkimustuloksia nuorten kokemasta masennuksesta (Dowdney 2000, Hogan & DeSantis 1996) ja lievän masennuksen yleisyydestä vanhemman kuoleman jälkeen (Dowdney 2000). Perheen sosioekonomisella asemalla on todettu olevan yhteyttä lasten masennusoireiden herkkyyteen (Cerel ym. 2006.) Masennuksen kohtalaisuuden kokemus voi selittyä juuri sillä, että tässä tutkimuksessa yli puolet nuorista arvioivat perheensä taloudellisen tilanteen hyväksi ja lähes kolmasosa oli suorittanut vähintään ammattikorkeakoulututkinnon. Lievän tai kohtalaisen masennuksen kokeminen vanhemman kuoleman jälkeen voidaan nähdä olevan yleinen surureaktio. Terveystieteiden ammattilaisten on tärkeä ottaa lievän masennuksen yleisyys huomioon, jos he kohtaavat työssään surevia nuoria, jotta he voivat auttaa nuoria reflektoimaan suruaan ja siinä, ettei masennus pääsisi kroonistumaan.

Tämän tutkimusten tulosten mukaan nuoret kokivat vain lievää syyllisyyttä. Nämä tulokset ovat hieman ristiriidassa aiempien tutkimusten kanssa siinä suhteessa, että toinen tunteista, jonka nuoret

erityisesti tunnistavat surussaan on juuri syyllisyys (Torbic 2011). Kuitenkin nuoret tunnistivat tämän tunteen lievästi, joten siinä suhteessa tulos tukee aiempaa. Aiemmassa tutkimuksessa ei ole kuitenkaan mitattu syyllisyyden tunteen voimakkuutta vanhemman kuoleman jälkeen, siksi tulokset eivät ole suoraan vertailtavissa keskenään.

Nuoret kokivat tämän tutkimuksen tulosten mukaan voimakasta pysyvää muutosta omassa ja perheen elämässä vanhemman kuoleman jälkeen. Samansuuntaisia tuloksia on saatu vanhemman kuoleman kokemuksen hirvittävydestä ja siitä, että kuollut vanhempi tulee aina olemaan puuttuva osa lapsen elämää (Brewer & Sparkes 2011), sekä siitä, ettei surevan nuoren mielestä elämä muutu enää koskaan normaaliksi eikä oma henkilökohtainen tai perheen suru lopu koskaan. (Hogan & DeSantis 1996). Nuorille saattaa olla helppoa tunnistaa tämä pysyvä konkreettinen muutos omassa ja perheen elämässä, sillä vanhemman poissaolo näyttäytyy varmasti erityisesti arjessa ja jokapäiväisessä elämässä. Tämän pysyvän muutoksen huomioiminen ja ymmärtäminen on erityisen tärkeää, kun autetaan surevia nuoria. Vanhemman puuttumisen huomioiminen olisi tärkeää nuoren elämän eri vaiheissa ja eri ammattilaisten osalta niin koulu-, opiskelu- ja työelämässä.

Tutkimustulokset osoittivat, että lähes puolet nuorista kokivat vähän eristäytymistä vanhemman kuoleman jälkeen, mutta kuitenkin lähes viidesosa nuorista koki voimakasta eristäytymisen tunnetta. Myös Metel & Barnesin (2011) tutkimustulosten mukaan nuoret saattavat kokea eristäytymistä niistä, jotka eivät ole kokeneet perheenjäsenen kuolemaa. Se miksi useampi nuori ei kokenut eristäytymistä eli he kokivat muiden ymmärtävän mitä he käyvät läpi saattoi johtua siitä, että suurin osa tämän tutkimuksen nuorista kertoi, että pystyivät keskustella jonkun perheen jäsenen kanssa sekä suurimmalla osalla oli ainakin kaksi ystävää, jonka kanssa keskustella. Kuitenkaan tässä tutkimuksessa ei tutkittu näiden tekijöiden yhteyttä toisiinsa. Tämä tutkimus ei myöskään suoranaisesti mitannut eristäytymisen tunnetta vain niistä, jotka eivät ole kokeneet vanhemman kuolemaa vaan muiden ympärillä olevien ihmisisten ymmärryksestä mitä nuori käy läpi vanhemman kuoleman jälkeen. Erityisen tärkeää olisi huomioida surevien nuorten sosiaalinen verkosto ja kehittää tuki-interventioita vanhemman kuoleman kokeneiden nuorten läheisille ja ystäville. Terveystuonon ammattilaisilla on enemmän koulutusta ja ammattitaitoa ottaa puheeksi vanhemman kuolema surevan nuoren kanssa, mutta ystäville ja läheisille tämä saattaa olla erityisen hankalaa.

Tutkimustulokset osoittivat, että vanhemman kuoleman jälkeen lähes puolet kokivat vähintään voimakasta kognitiivista häiriytymistä eli vaikeuksia keskittyä. Tämä tukee aiempia tuloksia vaikeuksista kognitiivisen suorituskyvyn ylläpitämisestä (Mueller ym. 2015) ja koulussa huonommin suoriutumisesta (Feigelman ym. 2017, LaFreniere & Cain, 2015). Keskittymisen vaikeus on varmasti erityisen vaikeaa vanhemman kuoleman välittömässä läheisyydessä ja silloin, kun suru pääsee

pitkittymään ja komplisoitumaan. Nuorten kokema keskittymisen vaikeus vanhemman kuoleman jälkeen tulisi huomioida ja löytää ratkaisuja keskittymiskyvyn parantamiseen niin terveydenhuollon, opiskelu- ja työelämän toimijoiden osalta, jotta voitaisiin tukea nuoria pärjäämään opiskelu – ja työelämässä.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan suurin osa nuorista kokivat riskikäyttäytymisensä heikkona eli eivät ottaneet riskejä unohtaakseen menetyksen. Aiemmat tutkimustulokset ovat osoittaneet, että nuorilla esiintyy enemmän riskikäyttäytymistä kuten alkoholin ja päihteidenkäyttöä (Feigelman ym. 2017, Hamdan ym. 2013), sekä väkivaltarikoksia ja tappelemista (Feigelman ym. 2017). Tämä tulosten ristiriitaisuus voi johtua siitä, ettei tässä tutkimuksessa käytetyssä mittarissa ollut avattu sitä mitä riskikäyttäytymisellä tarkoitetaan ja sitä mitattiin yhden muuttujan avulla. Tulosten ristiriitaisuus voi siis johtua siitä, että miten nuoret ovat ymmärtäneet riskien ottamisen eli mitä he väittämällä ”otan riskejä unohtaakseni menetyksen” - tarkoitetaan. Kaikki nuoret eivät esimerkiksi välttämättä koe alkoholin tai päihteiden käyttöä riskien ottamiseksi. Nuoret eivät välttämättä ymmärtäneet riskien ottamisen tarkoittavan päihteiden käyttöä. Tulisi tarkemmin tutkia nuorten päihteiden käyttöä vanhemman kuoleman jälkeen, jotta voitaisiin ohjata tarpeen vaatiessa nuoria tuen piiriin, jos päihteiden käyttö on kasvanut ja vaikuttaa jokapäiväiseen elämään.

Nuorten persoonallisuuden kasvu

Nuoret kokivat tämän tutkimuksen tulosten mukaan voimakasta persoonallisuuden kasvua. Tässä tutkimuksessa nuoret kokivat persoonallisuuden kasvun osalta voimakkaimmin pysyvää muutosta todellisuuden ymmärtämisessä, kypsyyttä, kykyä antaa ja vastaanottaa apua sekä kiintymystä. Tutkimustuloksissa oli vaihtelevuutta liittyen nuorten kokemaan optimismiin ja vahvistuneeseen uskoon vanhemman kuoleman jälkeen.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan nuoret kokevat voimakasta pysyvää muutosta todellisuuden ymmärtämisestä, joka tukee aiempia tuloksia. Aiemmat tutkimustulokset ovat osoittaneet, että nuoret osoittavat vanhemman kuoleman jälkeen kiitollisuutta elämästä (Gunn ym. 2018, Brewer & Sparkes Vanhemman kuolema on voinut myös opettanut nuorille heitä olemaan kiitollisia siitä mitä heillä on (Brewer & Sparkes 2011) ja toisaalta taas kokevat, että elämän arvostaminen ja kiitollisuus siitä johtuu vanhemman kuolemasta (Gunn ym. 2018). Vanhemman menetys saattaa siis luoda nuorille uutta näkökulmaa elämään ja sen arvostamiseen. Oman elämän arvostamista ja kiitollisuutta elämästä sekä oman elämänsä tärkeysjärjestystä, joutuu varmasti pohtimaan eri tavalla kokiessaan vanhemman kuoleman ja nuoren tarvitsee reflektoida omia tunteitaan vanhemman kuoleman jälkeen. On kuitenkin huomioitava, että vanhemman kuolemasta kuluneella ajalla on merkitystä positiivisiin surun seurauksiin, eikä kuoleman välittömässä läheisyydessä nuoret (Brewer & Sparkes, 2011) tai kukaan

muukaan pysty tunnistamaan menetyksessä tai omassa surussaan tai itsessään positiivisia surun seurauksia. Tässä tutkimuksessa vanhemman kuolemasta kulunut aika oli vaihtelevaa, mutta kuitenkin melkein puolella nuorista vanhemman kuolemasta oli kulunut yli neljä vuotta, joka voi osaltaan selittää tuloksen voimakkuutta ja positiivisen surun seurauksen tunnistamista.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan nuoret kokivat vanhemman kuoleman jälkeen voimakasta kypsyttöä ja herkkyyttä. Kypsyyden suhteen tämän tutkimuksen tulokset tukevat aiempaa tutkimusta siitä, että vanhemman kuoleman jälkeen nuoren tarvitsee aikuistua nopeammin (Cait 2005) ja he saattavat tuntea, että heitä pidetään aikuisina (Pearce 2011). Nuoret voivat myös kokea tarvetta olla vastuussa muiden perheenjäsenten hyvinvoinnista ja huolehtia muusta perheestä (Cinzia ym. 2014) tai sisaruksista (Garber 2000). Kypsyyden tunne voi siis johtua juuri lisääntyvän vastuunottamisen ja huolenpidon myötä, sillä perheen roolit voivat muuttua toisen vanhemman kuollessa. Kypsyyden tunteen voimakkuus voi johtua myös tämän tutkimuksen nuorilla siitä, että suurimmalla osalla oli vähintään 1 sisarus, josta on saattanut joutua ottamaan vastuuta vanhemman kuoleman jälkeen. Kuitenkaan ei ole tiedossa, onko kyseessä juuri pikkusisaruksia vai isoja sisaruksia. Vaikka kypsyminen ja vastuunottaminen nähdään positiivisena surun seurauksena, on kuitenkin huomioitava, etteivät nuoret ottaisi tunnolleen liikaa vastuuta vanhemman kuoleman jälkeen. Garber (2000) osoittanut, että nuoret saattavat ottaa vastuulleen tehtäviä, jotka eivät vastaa heidän kehityksellisiä valmiuksiaan ja eloonjäänyt vanhempi saattaa tukea tällaista hyper-aikuistumista. Nuorta on tuettava surussa ottamaan vastuuta vain niistä asioista, joihin hän on valmis ja myös tuotava esiin, ettei nuoren tarvitse ottaa vastuuta, joihin hän ei koe olevansa valmis. Tulisi tehdä laadullista jatko tutkimusta liittyen nuorten kokemuksiin kypsymisestä ja vastuun ottamisesta vanhemman kuoleman jälkeen.

Herkkyyttä on aiempien tutkimustulosten mukaan esiintynyt vanhemman kuoleman jälkeen erityisesti tytöillä (Haine ym. 2008). Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan tarkasteltu sukupuolen vaikutusta herkkyyteen. Mutta on huomioitavaa, että tämän tutkimuksen nuorista suurin osa oli kuitenkin naisia, joten voidaan olettaa, että tämä on saattanut vaikuttaa herkkyyden tunteen voimakkaaseen esiin nousemiseen.

Tutkimustulokset osoittivat kahta erilaista ääripäätä nuorten uskon suhteen vanhemman kuoleman jälkeen. Nuoret kokivat sekä voimakasta että lievää vahvistunutta uskoa ja tämän tuloksen ristiriitaisuus tukee aiempien tutkimustulosten ristiriitaisuutta uskonnon merkityksestä vanhemman kuoleman jälkeen. Surevat nuoret saattavat torjua uskonnon (Cait 2004, Kausar & Munir 2004), he saattavat kyseenalaistaa oman uskonsa, kääntyä uskoon tai muuttaa uskonnollisuuttaan, mutta toisaalta saattavat haluta uskoa johonkin, joka voisi auttaa ymmärtämään vanhemman kuolemaa (Cait 2004). Tämä uskoon liittyvien tutkimustulosten ristiriitaisuus saattaa johtua siitä, että nuoret saattavat

kokea olevansa hämmentyneitä tai epävarmoja omasta uskonnollisuudestaan (Brewer & Sparkes 2011). Toisaalta uskonnon tunteminen vähemmän tärkeäksi saattaa johtua myös siitä, että vanhemman kuoleman jälkeen nuoret saattavat syyttää Jumalaa vanhemman kuolemasta (Kausar & Munir 2004). Usko sekä uskonto voidaan kokea olevan hyvin henkilökohtainen asia ja siitä puhuminen tai sen myöntäminen saattaa olla yksilöille edelleen vaikeaa. Ristiriitaisuus uskon tuntemuksissa saattaa johtua juurikin nuoren tunteiden kirjon laajasta skaalasta, jossa nuoret samanaikaisesti syyttävät Jumalaa vanhemman menehtymisestä, mutta toisaalta haluavat sellaista lohtua surussaan, jota ei voi saada muualta. On myös huomioitava, että tässä tutkimuksessa melkein kolmasosa vastaajista ei kuulunut mihinkään uskonnolliseen yhteisöön, mikä saattaa selittää tätä ristiriitaisuutta. Toisaalta ei voida yksiselitteisesti olettaa, että vaikka yksilö ei kuulu uskonnolliseen yhteisöön, ettei hän tuntisi uskonnollisuutta. Toisaalta, vaikka yli puolet vastaajista kuului luterilaiseen kirkkoon, ei voida näiden yksilöiden olettaa olevan uskonnollisia, sillä osa saattaa kuulua kirkkoon, vaikka ei uskoisikaan Jumalaan. Usein vanhemman kuoleman jälkeen uskonto ja kirkko koskettavat nuorta väistämättä joillain tavoin ainakin hautajaisten yhteydessä. Seurakunnat voisivat järjestää enemmän vertaistukiryhmiä sureville nuorille ja myös saada niitä nuoria tuen piiriin, jotka eivät välttämättä kuulu kirkkoon tai koe hengellisyyttä. Myös moniammatillinen yhteistyö seurakuntien, terveydenhuollon ja mahdollisen oppilashuollon tai työterveyshuollon kesken, surevan nuoren tukemiseksi olisi tärkeää.

Tutkimustulosten mukaan nuoret ilmaisivat voimakasta kiintymystä eli perheestä välittämistä vanhemman kuoleman jälkeen, joka tukee aiempia tutkimustuloksia. Aiempien tutkimusten mukaan nuoret kokevat surun positiivisina seurauksina tarpeen huolehtia heille rakkaista ihmisistä ja myös arvostavat muita ihmisiä enemmän (Molinaro ym. 2017). Kiintymyksen tunne voi johtua siitä, että nuoret kokevat suhteensa elossa olevaan vanhempaan tulevan kuoleman jälkeen tärkeämmäksi (Cait 2005), sekä voivat kokea perheen olevan heitä varten surussa (Hogan & DeSantis 1996) ja siitä, että vanhemman kuolema on opettanut nuorille olemaan kiitollisia siitä mitä heillä on (Brewer & Sparkes 2011.) Tätä kiintymyksen ja yhteenkuuluvuuden tunnetta tulisi vahvistaa, kuten Rask ym. (2002) ovat tutkimuksessaan osoittaneet, että perhe ja läheiset ovat tärkeitä surussa toipumisessa. Kiintymyksen tunteen voimakkuus voi johtua myös siitä, että tämän tutkimuksen nuorista suurimmalla osalla oli ympärillään perhettä ja läheisiä.

Toisaalta tämän tutkimuksen tulosten mukaan optimismin tunteminen vanhemman kuoleman jälkeen oli jakautunut melko tasaisesti, siten, että osa nuorista koki lievää ja osa voimakasta optimismia. Nämä kahtia jakautuneet tulokset tukevat aiempia tuloksia., sillä nuoret saattavat kokea menettäneensä optimisminsa (Bugge ym. 2012), mutta toisaalta taas uskoivat mielekkääseen tulevaisuuteen (Brewer & Sparkes 2011, Oltjenbruns 1991). Tämä optimismin tunteminen ja

perheestä välittäminen saattaa liittyä juuri siihen, että vanhemman kuoleman jälkeen nuoret ovat tunteneet kiitollisuutta elämästään ja arvostansa enemmän sitä mitä heillä on (Brewer & Sparkes 2011). Toisaalta taas se, etteivät nuoret tunteneet optimismia saattaa johtua juuri vanhemman kuolemasta kuluneesta ajasta, joka auttaa positiivisten surun seurausten tunnistamisessa (Brewer & Sparkes 2011). Vanhemman kuolemasta kuluneella ajalla ja optimismilla ei kuitenkaan tämän tutkimuksen tulosten mukaan ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä keskenään, joka saattaa johtua juuri siitä, että vanhemman kuolemasta kulunut aika oli jakautunut melko tasaisesti.

Tutkimustulokset osoittivat nuorten kokevan hieman voimakkaammin persoonallisuuden kasvua kuin surua. Muutoinkin on huomionarvoista, että nuorilla nousivat esiin surun positiiviset seuraukset voimakkaammin kuin negatiiviset. Kuten aiemmin on jo todettu vanhemman kuolemasta kuluneella ajalla olevan merkitystä positiivisiin surun seurauksiin, eikä kuoleman välittömässä läheisyydessä nuori kykene näkemään positiivisia surun seurauksia (Brewer & Sparkes, 2011). Tässä tutkimuksessa vanhemman kuolemasta kulunut aika oli vaihtelevaa, eikä sillä voida yksiselitteisesti selittää tätä ilmiötä, mutta kuitenkin melkein puolella tutkimuksen vastanneista nuorista vanhemman kuolemasta oli kulunut yli neljä vuotta, joka voi osaltaan selittää sitä, että nuorten on helpompi tunnistaa positiivisia surun seurauksia. Suurin osa nuorista oli saanut ammattiapua vanhemman kuoleman jälkeen, joka on saattanut helpottaa surusta selviämistä ja positiivisten seurausten tunnistamista sekä oman surutuntemusten reflektointia. On myös pohdittava, onko helpompi tuoda esiin positiivisia kuin negatiivisia tunteita. Tämän tutkimuksen nuorista suurella osalla oli myös ympärillään ystäviä ja perheenjäseniä, jotka auttavat surussa selviytymisessä ja auttavat varmasti löytämään myös positiivisia surun seurauksia. On ensiarvoisen tärkeää huomioida vanhemman kuolemasta kulunut aika tutkittaessa nuorten surureaktioiden voimakkuutta ja ymmärtää vanhemman kuolemasta kuluneen ajan vaikutus positiivisiin surun kokemuksiin.

Nuorten suruun yhteydessä olevat tekijät

Tässä tutkimuksessa nuorten surureaktioihin olivat yhteydessä työssä käyminen, psyykinen ja fyysinen terveydentila, suhde elossa olevaan vanhempaan, keskustelu perheenjäsenen kanssa, harrastus, kodin sijainti sekä ammattiavun saaminen. Persoonallisuuden kasvuun olivat yhteydessä työssä käyminen, psyykinen ja fyysinen terveydentila.

Se, etteivät nuoret olleet työelämässä (ei työelämässä, koti-isä tai -äiti tai työttömänä tai lomautettuna) oli yhteydessä nuorten surureaktioihin ja vastaavasti myös työelämään kuulumattomat nuoret kokivat heikompaa persoonallisuuden kasvua. Tähän ei kuitenkaan onnistuttu löytämään aiempaa tutkimusta tukemaan tätä tulosta. Kuitenkin perheen korkea sosioekonominen asema ja lievät suruoireet vaikuttavat lasten herkkyyteen masennusoireille (Cerel ym. 2006). Toisaalta taas surevilla nuorilla on todettu olevan vaikeuksia työelämässä, alhaisempia työsuorituksia, vähemmän halua kouluttautua ja huonosti kehittyneitä urasuunnitelmia (Brent ym. 2012), joka tukee tämän tutkimuksen tuloksia siitä, että nuorten työelämään kuulumattomuus oli yhteydessä surureaktioiden voimakkuuteen ja toisaalta taas persoonallisuuden kasvun heikkouteen. Kuitenkaan tässä tutkimuksessa koulutuksella ei ollut yhteyttä nuorten suruun. Se miksi työelämään kuulumattomuus vaikutti surureaktion voimakkuuteen ja toisaalta taas heikompaan persoonallisuuden kasvuun, saattoi johtua siitä, että työssä käyminen auttaa henkilöä varmasti ajattelemaan muita asioita kuin vanhemman kuolemaa. Yksilö voi olla myös integroitunut yhteiskuntaan töiden kautta. Nuorta tulisi auttaa osallistumaan normaaliin arkeen ja tukea mahdollisessa työllistymisessä, jolla voitaisiin vaikuttaa nuorten surureaktioiden lieventymiseen sekä persoonallisuuden kasvun vahvistumiseen.

Psyykinen terveydentila oli yhteydessä nuorten surureaktioihin, sillä mitä huonommaksi psyykkisen terveydentilansa nuori koki, sitä voimakkaampia surureaktiot olivat. Tämä tulos tukee aiempaa tutkimusta, jonka mukaan nuorilla saattaa esiintyä heikompaa psyykkistä hyvinvointia (Lundberg ym. 2018). Tämän tutkimuksen mukaan psyykinen terveydentila oli yhteydessä myös persoonallisuuden kasvuun. Kohtalaiseksi psyykkisen terveydentilansa kokevat nuoret kokivat heikompaa persoonallisuuden kasvua kuin ne nuoret, jotka kokivat terveydentilansa paremmaksi. Kuitenkin on huomioitava, että vähintään melko huonoksi psyykkisen terveydentilansa kokevat nuoret kokivat voimakkaampaa persoonallisuuden kasvua kuin kohtalaiseksi kokevat. Se miksi heikompi psyykinen terveydentila vaikutti sekä surun että persoonallisuuden kasvun voimakkuuteen voi johtua siitä, että jos kokee oman terveydentilansa huonoksi, on vaikea myös nähdä positiivisia asioita itsessään tai elämässään. On kuitenkin huomioitava, että nuorilla esiintyy vanhemman kuoleman jälkeen masennusta (Dowdney 2000, Hogan & DeSantis 1996) ja ahdistuneisuutta (Haine ym. 2008, Lundberg ym. 2018). Tulee pohtia, onko psyykkisen terveydentilan kokemus vanhemman kuolemasta johtuvaa, joka osaltaan vaikuttaa surun voimakkuuteen.

Tämän tutkimuksen tulokset osoittivat, että mitä huonommaksi nuoret kokivat oman fyysisen terveydentilansa, sitä voimakkaampia surureaktioita nuoret kokivat. Sama yhteys oli havaittavissa myös persoonallisuuden kasvun osalta. On kuitenkin huomioitava, että ne nuoret, jotka kokivat fyysisen terveydentilansa huonoimmaksi, eivät kuitenkaan osoittaneet vähiten persoonallisuuden kasvua vaan ne, jotka kokivat fyysisen terveydentilansa melko hyväksi. Aho (2010) mukaan vanhempien terveydentilalla on vaikutusta suruun lapsen kuoleman jälkeen, mutta vastaavaa tietoa nuorten terveydentilasta vanhemman kuoleman jälkeen ei ole saatavilla. Tässäkin tapauksessa on syytä pohtia, onko fyysisen terveydentilan kokemus vanhemman kuolemasta johtuvaa ja sillä on vaikutusta sekä persoonallisuuden kasvun, että surureaktion voimakkuuteen? Olisi mielenkiintoista tutkia, onko nuoren psyykkisellä ja fyysisellä terveydentilalla yhdessä yhteyttä surureaktion ja persoonallisuuden kasvun voimakkuuteen.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan suhde elossa olevaan vanhempaan oli yhteydessä nuorten kokemaan surureaktioon, sillä melko hyväksi suhteensa kokevat nuoret kokivat voimakkaampia surureaktioita kuin paremmaksi suhteensa kokevat. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että positiivinen suhde elossa olevaan vanhempaan auttaa sopeutumaan vanhemman kuolemaan (Haine ym. 2008). Saattaa siis olla, että positiivinen suhde lieventää surureaktioiden kokemusta, jos nuorella on surussaan turvallinen aikuinen, johon tukeutua. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan ei kuitenkaan voida yksiselitteisesti osoittaa, että mitä huonompi suhde elossa olevaan vanhempaan on, sitä enemmän surureaktioita nuoret kokisivat, sillä vähintään kohtalaiseksi suhteensa kokevilla oli vähemmän surureaktioita kuin melko hyväksi kokevilla.

Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että vanhemman tuki sekä perhe ja sisarukset voivat auttaa nuorta surussa selviytymisessä, mutta myös hidastaa toipumista, jos nuori joutuu puhumaan asioista, joista ei haluaisi (Rask ym. 2002). Tämän tutkimuksen tulokset tukevat aiempia tuloksia, sillä nuorilla, jotka pystyivät keskustelemaan perheenjäsentensä kanssa, oli lievempiä surureaktioita kuin niillä, jotka eivät pystyneet. Kommunikaatiotaitojen on myös todettu olevan tärkeitä surevissa perheissä ja vanhemman ja lasten välisten keskusteluiden vähentävän kuolemasta johtuvia ongelmia (Haine ym. 2008). Jos nuoret eivät siis ole pystynyt puhumaan surusta perheessään, saattaa olla, että he kokevat surun voimakkaampana ja tästä olisi hyvä saada jatko tutkimusta. Surevien nuorten ja heidän perheidensä kommunikointi ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen olisi tärkeää nuorten surussa selviytymisen tukemisessa.

Tämän tutkimuksen mukaan säännöllisesti harrastavilla nuorilla on lievempiä surureaktioita kuin niillä, joilla ei ollut. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että erilaiset aktiviteetit esimerkiksi musiikki, kiireisenä pysyminen ja ajattelu saattavat auttaa nuorta selviämään surusta (Rask ym. 2002), jota tämän tutkimuksen tulokset tukevat. Saattaa siis olla, että harrastaminen auttaa nuorta

säilyttämään ja ylläpitämään olemassa olevia ihmissuhteitaan sekä saamaan ajatuksia muualle kuin suruun ja vanhemman kuolemaan ja tämän myötä vähentämään surureaktioita. Kuitenkaan tämän tutkimukset tulokset eivät osoittaneet, että erityisesti liikunnan säännöllisellä harrastamisella olisi yhteyttä nuorten suruun. Tämän tutkimuksen nuorten osalta voidaan olettaa, että ennemmin harrastamisella kuin harrastusmuodolla on tärkeämpi merkitys nuorten surun kokemuksissa. Nuoria tulisi kannustaa jatkamaan harrastusta tai harrastusten pariin.

Tämän tutkimuksen mukaan kodin sijainti oli yhteydessä nuorten suruun. Maaseudulla tai pikkukaupungissa asuvat nuoret kokivat voimakkaampia surureaktioita kuin ne nuoret, jotka asuivat laita-alueilla tai lähiössä, mutta tämän tuloksen tukemiseksi ei onnistuttu löytämään aiempia tutkimuksia. Voidaan kuitenkin pohtia, johtuuko tämä yhteys siitä, että kaupunkitila tarjoaa monipuolisemmin erilaisia virikkeitä ja toisaalta maaseudulla asuvilla nuorilla saattaa olla heikommat yhteydet sekä pidemmät välimatkat vertaisiinsa, että ammattiavun saamiseen? Toisaalta taas pienemmällä paikkakunnilla ihmiset tuntevat toisensa paremmin, joten nuoret kohtaavat varmasti enemmän tuttuja ihmisiä kuin suuremmassa kaupungissa ja kuten aiempi tutkimus on osoittanut, menetyksestä puhuminen voi olla nuorille vaikeaa (Dopp & Cain 2012). Toisaalta voisi ajatella, että tiivis yhteisö pystyisi auttamaan paremmin surussa selviytymisessä.

Tämän tutkimuksen tulokset osoittivat, että nuoret, jotka ovat saaneet ammattiapua kokevat heikompia surureaktioita, kuin ne, jotka eivät ole saaneet. Aiemmat tutkimustulokset ovat osoittaneet, että ammattilaisten tuki on nuorille tärkeää vanhemman kuoleman jälkeen (Tillquist ym. 2016), jota tämän tutkimuksen tulokset ammattilaisten saaman avun ja nuorten surureaktioiden yhteydestä tukevat. Olsson ym. (2017) ovat esittäneet, että surevat naiset etsivät surussaan miehiä useammin apua, vaikkakin miehet tarvitsisivat aktiivisempaa tukea. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan tutkittu sukupuolen, ammattiavun saamisen ja surun yhteyttä, jota voisi jatkossa tutkia. Ammattiavun saaminen vanhemman kuoleman jälkeen varmasti auttaa nuorta jäsentelemään ajatuksiaan ja reflektoimaan omaa suruaan, joka varmasti auttaa osaltaan surussa selviämässä. Jokaiselle surunsa kanssa kamppailevalle tulisi tarjota ammattiapua, jotta suru ei pääsisi komplisoitumaan ja pitkittymään. Nuorille olisi hyvä tarjota välitöntä tukea heti vanhemman kuoleman jälkeen sekä myös pitkäkestoisempaa tukea, sillä kaikki surureaktiot eivät tule heti esiin ja olisi tärkeää, että nuoret pystyisivät tunnistamaan ajan kuluessa myös positiivisia surun seurauksia.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan nuoret kokivat voimakkaampaa herkkyyttä ja kykyä antaa sekä vastaanottaa apua, kun vanhemman kuolemasta oli kulunut enemmän aikaa. Samoin nuoret kokivat lievempää vahvistunutta uskoa, kun vanhemman kuolemasta oli kulunut enemmän aikaa. Ja tämä

tukee aiempia tuloksia, jotka ovat osoittaneet, että ajalla on vaikutusta nuorten positiivisiin muutoksiin vanhemman kuoleman jälkeen (Brewer & Sparkes 2011) ja surureaktiot vähenevät ajan myötä (Melhem ym. 2011). Heti kuoleman jälkeen tai muutamakaan vuoden päästä nuorten on vaikea löytää arvoa vanhemman menetyksestä (Brewer & Sparkes 2011). Tämän tutkimuksen tulokset osoittivat, että nuorista ne, joiden vanhemman kuolemasta oli kulunut yli 3 vuotta, kokivat voimakkaampaa herkkyyttä, kykyä antaa ja vastaanottaa apua sekä vahvistunutta uskoa kuin ne nuoret joiden vanhemman kuolemasta oli kulunut alle 3 vuotta. Brewer & Sparkes (2011) ovat osoittaneet, että vanhemman kuolemalla voi olla vaikutusta nuoriin siten, että he tekevät enemmän epäitsekkäitä tekoja, kuten auttavat toisia tai jakavat kokemuksiaan surusta. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan käsitelty vanhemman kuoleman ajallista yhteyttä liittyen näihin tekoihin, mutta voidaan olettaa, että kun suru ja menetys eivät ole enää kovin tuoreita, on helpompi auttaa muita surevia, koska voi surussaan nähdä myös positiivisia seurauksia. Se miksi nuoret kokivat, että on helpompi antaa ja vastaanottaa apua, kun vanhemman kuolemasta on kulunut aikaa, voi johtua oman surun reflektoinnista ja hyväksymisestä. Vanhemman kuolema on myös valtava tragedia, joten nuoret joutuvat varmasti turvautumaan myös muiden apuun surussaan.

Tämän tutkimuksen tulokset osoittivat myös, että nuoret kokivat enemmän vahvistunutta uskoa silloin, kun kuolemasta oli kulunut 0-3 vuotta kuin yli 3 vuotta. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että uskonnollisuus ja hengellisyys voivat olla nuorelle tapa luoda side kuolleeseen vanhempaan, sillä se tuo lohtua kuoleman läheisyydessä (Cait 2004, Kausar & Munir 2004), jota myös tämän tutkimuksen tulokset tukevat. Näissä tutkimuksissa ei tarkasteltu ajallista perspektiiviä uskonnollisuuden merkityksessä. Voi olla, että kuoleman välittömässä läheisyydessä nuoret kokevat uskonnollisuuden tärkeämmäksi ja etsivät itselleen lohdutuskeinoa.

Kaikista positiivisista surun seurauksista ei kuitenkaan löydetty yhteyttä vanhemman kuolemasta kuluneen ajan kanssa, mutta on huomioitava, että osalla nuorista menetys oli myös varsin tuore, jonka takia positiivisia ei voi eikä tarvitsekaan tunnistaa.

6.4 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan tehdä seuraavat johtopäätökset:

- 1) Nuoret kokivat kohtalaista surua vanhemman kuoleman jälkeen. Nuoret kokivat pysyvää muutosta omassa ja perheen elämässä, masennusta ja pelkoa vanhemman kuoleman jälkeen. Nuorilla esiintyi vain vähän riskikäyttäytymistä, mutta kuitenkin voimakasta kognitiivista muutosta vanhemman kuoleman jälkeen.
- 2) Nuoret kokivat voimakasta persoonallisuuden kasvua sekä positiivisia surun seurauksia, kuten pysyvää muutosta perheen elämässä, kypsyyttä ja herkkyyttä vanhemman kuoleman jälkeen.
- 3) Nuoret kokivat hieman voimakkaampaa persoonallisuuden kasvua kuin surua.
- 4) Nuorten surureaktioihin olivat yhteydessä työssä käyminen, psyykinen ja fyysinen terveydentila, suhde elossa olevaan vanhempaan, keskustelu perheenjäsenen kanssa, harrastus, kodin sijainti sekä ammattiavun saaminen. Persoonallisuuden kasvuun olivat yhteydessä työssä käyminen, psyykinen ja fyysinen terveydentila.
- 5) Vanhemman kuolemasta kuluneella ajalla oli yhteys voimakkaampaan herkkyyteen, kykyyn antaa ja vastaanottaa apua sekä vahvistuneeseen uskoon.
- 6) Nuorten kokemus psyykkisestä ja fyysisestä terveydentilasta olivat yhteydessä surun ja persoonallisuuden kasvun määrään. Voidaan olettaa, että mitä parempi fyysinen tai psyykinen terveydentila on, sitä voimakkaampana nuoret kokivat persoonallisuuden kasvua ja sitä heikompia surureaktioita.
- 7) Suhteella elossa olevaan vanhempaan sekä nuorten ja perheenjäsenten keskusteluyhteys oli yhteydessä nuoren surureaktioiden voimakkuuteen. Nuoren ja elossa olevan vanhemman sekä perheenjäsenten yhteyttä ja suhdetta tulisi pystyä vahvistamaan, sillä se voi auttaa surussa selviytymisessä.
- 8) Ammatillaisen apua saaneet nuoret kokivat vähemmän surureaktioita kuin ne, jotka eivät olleet saaneet. Nuorille tulisi tarjota vanhemman kuoleman jälkeen sekä välitöntä että pitkäkestoista apua.

Tässä tutkimuksessa oli kyseessä suhteellisen pieni otos ($n=88$), joten tuloksista ei pystytä tekemään yleistyksiä. Tutkimus tuotti kuitenkin myös uutta tietoa nuorten surussa, jota voidaan käyttää jatkossa nuorten surun ymmärtämiseen ja nuorten tukemiseen vanhemman kuoleman jälkeen. Jatkossa olisi tärkeää tutkia tarkemmin millä tekijöillä on yhteyttä nuorten surussa pienempiin kategorioihin, kuten masennukseen ja ahdistuneisuuteen. Olisi myös tärkeää tarkastella useamman eri tekijän yhteyttä yhdessä nuorten suruun, kuten onko ammattiavun saamisella ja sukupuolella yhteyttä nuorten surun määrään ja persoonallisuuden kasvuun. Nuoret kokevat surussaan myös positiivisia surun seurauksia,

joten olisi myös tärkeää tutkia tarkemmin tekijöiden yhteyttä nuorten persoonallisuuden kasvuun liittyvien tekijöiden yhteyttä. Olisi myös tärkeää tehdä laadullista tutkimusta nuorten positiivisista surun seurauksista, mutta kuitenkin huomioitava, että kuolemasta olisi kulunut riittävästi aikaa, jotta nuori pystyisi tunnistamaan näitä positiivisia surun seurauksia. Muutoinkin nuorten surua tutkittaessa tulisi huomioida vanhemman kuolemasta kulunut aika ja sen yhteys surureaktioiden voimakkuuteen.

Terveystieteiden ammattilaiset voivat hyödyntää tutkimuksen tuloksia surevan nuoren tukemisessa ja ymmärtämisessä. Nuorille tulisi olla vanhemman kuoleman jälkeen tarjolla sekä välitöntä että pitkäkestoista apua. Ammattilaisten tarjoama apu on tärkeää nuorten surussa selviytymisessä ja tämän tutkimuksen perusteella nuorten ja elossa olevan suhteella oli yhteyttä nuorten surussa selviytymiseen, joten ammattilaisten tulisi pystyä tarjoamaan tukea nuoren ja elossa olevan vanhemman suhteen voimistamiseen ja keskusteluyhteyden parantamiseen. Tässä tutkimuksessa käytettyä surureaktiomittaria (HSIB) tulisi käyttää lisää suomalaisessa sekä kansainvälisessä hoitotieteellisessä tutkimuksessa. Nuorten surusta tulisi muutenkin tehdä lisää tutkimusta, jotta saataisiin lisää tietoa nuorten surusta ja siihen yhteydessä olevista tekijöistä. Tämä tarjoaisi vanhempansa menettäneelle nuorelle keinoja surussa selviytymiseen ja, joita ammattilaiset pystyisivät työssään hyödyntämään

LÄHTEET

- Aho AL. & Kylmä J. (2012). Sensitiivinen tutkimus hoitotieteessä: näkökohtia tutkimusprosessin eri vaiheissa. *Hoitotiede* **24**(4), 271-280.
- Aho AL. (2010) Isän suru lapsen kuoleman jälkeen. Tuki interventio ja sen arviointi. *Akateeminen väitöskirja*. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Bond J.B. & Ens C. (2005) Death anxiety and personal growth in adolescents experiencing the death of a grandparent. *Death Studies* **29**(2), 171-178.
- Brent D. A., Melhem N., Masten A., Porta G. & Payne M. (2012) Longitudinal effects of parental bereavement on adolescent developmental competence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology* **41**(6), 778-791.
- Brewer J. & Sparkes A.C. (2011) Parentally bereaved children and posttraumatic growth: Insights from an ethnographic study of a UK childhood bereavement service. *Mortality* **16**(3), 204-222.
- Bugge K., Haugstvedt K., Røkholt E., Darbyshire P. & Helseth S. (2012) Adolescent bereavement: embodied responses, coping and perceptions of a body awareness support programme. *Journal of Clinical Nursing* **21**(15/16), 2160-2169.
- Burns N. & Grove S.K. (2007) Understanding nursing research, Building a evidence-based practice. 4. edition. Saunders, Elsevier.
- Bylund-Grenklo T., Fürst C.J., Nyberg T., Steineck G. & Kreicbergs U. (2016) Unresolved grief and its consequences. A nationwide follow-up of teenage loss of a parent to cancer 6-9 years earlier. *Supportive Care in Cancer* **24**(7), 3095–3103.
- Cait C. (2004) Spiritual and religious transformation in women who were parentally bereaved as adolescents. *Journal of Death & Dying* **49**(2), 163-181.
- Cait C. (2005) Parental death, shifting family dynamics, and female identity development. *Journal of Death & Dying* **51**(2), 87-105.
- Carver K.S., Hayslip B., Gilley A. & Watts J. (2014) Influences on grief among parentally bereaved adults. *Journal of Death & Dying* **69**(2), 105-116.
- Cerel J, Fristad M, Verducci J, Weller RA & Weller EB. (2006). Childhood bereavement: Psychopathology in the 2 years postparental death. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry* **45**(6), 681-690.
- Cerel J., Fristad M, Weller E & Weller R. (1999) Suicide-bereaved children and adolescents: a controlled longitudinal examination. *Journal Of The American Academy Of Child And Adolescent Psychiatry* **38**(6), 672-679.
- Christ G., Siegel K. & Christ A. (2002) Adolescent Grief: "It Never Really Hit Me . . . Until It Actually Happened" *JAMA* **288**(10), 1269-1278.
- Cinzia P.A, Montagna L., Mastroianni C., Giuseppe C., Piredda M., & de Marinis M.G. (2014) Losing a Parent: Analysis of the Literature on the Experiences and Needs of Adolescents Dealing With Grief. *Journal of Hospice & Palliative Nursing* **16**(6), 362–373.
- Devon H.A., Block M.E., Moyle-Wright P., Ernst D.M., Hayden S.J., Lazzara D.J., Savoy S.M. & Kostas-Polston E. (2007) A Psychometric Toolbox for testing validity and reliability. *Journal of Nursing Scholarship* **39**(2), 155-164.

- Dopp A. & Cain A. (2012) The Role of Peer Relationships in Parental Bereavement During Childhood and Adolescence. *Death Studies* **36**(1), 41-60.
- Dowdney L. (2000) Annotation: Childhood Bereavement Following Parental Death. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines* **41**(7), 819–830.
- Draper A. & Hancock M. (2011) Childhood parental bereavement: The risk of vulnerability to delinquency and factors that compromise resilience. *Mortality* **16**(4), 285-306.
- Ens C. & Bond J.B. (2007) Death anxiety in adolescents: the contributions of bereavement and religiosity. *Journal of Death and Dying* **55**(3), 169-184.
- Feigelman W., Rosen Z., Joiner T., Silva C. & Mueller A. S. (2017). Examining longer-term effects of parental death in adolescents and young adults: Evidence from the national longitudinal survey of adolescent to adult health. *Death Studies* **41**(3), 133-143.
- Garber B. (2000) Adolescent mourning: A paradigmatic case report. *Adolescent Psychiatry* **25**, 101-117.
- Gray L. B., Weller R. A., Fristad M. & Weller E. B. (2011). Depression in children and adolescents two months after the death of a parent. *Journal of Affective Disorders* **135**(1), 277-283.
- Gunn J., Huebner C. G. & McCoy K. (2018). Perceptions of adult women on losing their mothers at an early age: Implications for nursing care during childbirth. *The American Journal of Maternal Child Nursing* **43**(3), 126-132.
- Gutierrez P. M. (1999) Suicidality in parentally bereaved adolescents. *Death Studies* **23**(4), 359-370.
- Haine R., Ayers T., Sandler I., & Wolchik S. (2008) Evidence-Based Practices for Parentally Bereaved Children and Their Families. *Professional Psychology: Research and Practice* **39**(2), 113-121.
- Hamdan S., Melhem N.M., Porta G., Song M.S. & Brent D.A. (2013) Alcohol and substance abuse in parentally bereaved youth. *The Journal of Clinical Psychiatry* **74**(8), 828-833.
- Hansen D. M., Sheehan, D.K., Stephenson P. S. & Mayo M. (2016) Parental relationships beyond the grave: Adolescents' descriptions of continued bonds. *Palliative & Supportive Care* **14**(4), 458-463.
- Heikkilä T. (2017) *Tilastollinen tutkimus*. 9. painos. Edita Publishing, Tampere.
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. (1995). *Tutki ja kirjoita*. 6.- 8. painos. Tammi, Vantaa
- Hogan N. & Greenfield B. (1991) Adolescent Sibling Bereavement Symptomatology in a Large Community Sample. *Journal of Adolescent Research* **6**(1), 97-112.
- Hogan N, Greenfield L & Schmidt N. (2001) Development and validation of the Hogan Grief Reaction Checklist. *Death Studies* **25** (1), 1-32.
- Hogan N. & Smith L. (2002). Testing the grief to personal growth model using structural equation modeling. *Death Studies* **26**, 615-634.
- Hogan, N.S., & DeSantis L. (1996) Basic constructs of a theory of adolescent sibling bereavement. Teoksessa Klass P.R. Silverman & Nickman S.L. (toim). *Continuing bonds: New understandings of grief*. Taylor and Francis, Philadelphia.

- Iso-Kangas A-K. (2016) *Nuorten surussa selviytyminen vanhemman kuoleman jälkeen*. Pro Gradu-Tutkielma. Tampereen yliopisto, Tampere. http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/99028/88350_87f971d8-a1e3-4aea-8934-331fdb325c0.pdf?sequence=1 (1.9.2018)
- Itkonen J. (2018) Kun vauvaonni vaihtuu kuoleman suruun narratiivinen tutkimus kohtukuolemasta, lapsen kuoleman aiheuttamasta surusta ja selviytymisprosessista sekä kirkon tuesta. *Akateeminen väitöskirja*. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Jakobsen I. & Christiansen E. (2011) Young people's risk of suicide attempts in relation to parental death: A population-based register study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* **52**(2), 176–183.
- Kankkunen P & Vehviläinen-Julkunen K. (2013) *Tutkimus hoitotieteessä*. 3. uudistettu painos. Sanoma Pro Oy, Helsinki.
- Kaunonen M. (2000). Support for a Family in Grief. *Akateeminen väitöskirja*. Tampereen yliopisto, Vammala.
- Kausar, R., & Munir, R. (2004). Pakistani adolescents' coping with stress: Effect of loss of a parent and gender of adolescents. *Journal of Adolescence*, *27*, 599-610.
- Kuula A. (2011) *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. 2. uudistettu painos. Bookwell Oy. Jyväskylä.
- Laakso H. (2000) Äitien suru alle seitsemänvuotiaan lapsen kuoleman jälkeen. *Akateeminen väitöskirja*. Vammala.
- LaFreniere L. & Cain A. (2015a) Parentally bereaved children and adolescents: The question of peer support. *Journal of Death & Dying* **71**(3), 245-271.
- LaFreniere L. & Cain, A. (2015b) Peer interactions of parentally bereaved children and adolescents. *Journal of Death & Dying* **72**(2), 91-118.
- Li J., Vestergaard M., Cnattingius S., Gissler M., Bech B., Obel C. & Olsen J. (2014). Mortality after Parental Death in Childhood: A Nationwide Cohort Study from Three Nordic Countries. *PLoS Medicine* **11**(7), 1-13.
- Lopez S. (2011) Culture as an Influencing Factor in Adolescent Grief and Bereavement. *The Prevention Research* **18**(3), 10-13.
- Lundberg T, Forinder U, Olsson M., Fürst C. J, Årestedt K & Alvariza, A. (2018) Bereavement stressors and psychosocial well-being of young adults following the loss of a parent – A cross-sectional survey. *European Journal of Oncology Nursing* *35*, 33-38.
- McGarry J. (2010). Exploring the effect of conducting sensitive research. *Nurse Researcher* *18*, 8-14.
- Melhem N., Porta G., Shamseddeen W., Payne M. & Brent D. (2011) Grief in Children and Adolescents Bereaved by Sudden Parental Death. *Archives of General Psychiatry* **68**(9), 911-919
- Metel M. & Barnes J. (2011) Peer-group support for bereaved children: A qualitative interview study. *Child & Adolescent Mental Health* **16**(4), 201-207.
- Molinaro M., Bryden P. & Fletcher P. (2017) "I Just Miss Her. I Just Need Her Here." Life After a Mother's Cancer. *Journal of Adult Development* **24**(3), 210-215.

- Mueller, S. C., Baudoncq, R., & De Schryver, M. (2015). The effect of parental loss on cognitive and affective interference in adolescent boys from a post-conflict region. *Journal of Adolescence*, *42*, 11-19.
- Munro B.H. (2005). *Statistical methods for health care research*. 5th edition. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.
- Neimeyer R. & Hogan N. (2001) Quantitative or qualitative? Measurement issues in the study of grief. Teoksessa: Stroebe M., Hansson R., Stroebe W. & Schut H. *Handbook of bereavement research*. American Psychological Association, Washington. 89-118.
- O'brien J & Goodenow C. (1991) Adolescents' reactions to the death of a peer. *Adolescence*. *26*(102), 431-440
- Olsson M., Lundberg, T., Fürst, C. J., Öhlén, J., & Forinder, U. (2017). Psychosocial well-being of young people who participated in a support group following the loss of a parent to cancer. *Journal of Social Work in End-of-Life & Palliative Care* *13*(1), 44-60.
- Oltjenbruns K.A. (1991) *Positive outcomes of adolescents' experience with grief*. Journal of Adolescent Research *6*, 43-53.
- Palmer M., Saviet M. & Tourish J. (2016) Understanding and Supporting Grieving Adolescents and Young Adults. *Pediatric nursing* *42*(6), 275-281
- Pearce C. (2011) Girl, interrupted: An exploration into the experience of grief following the death of a mother in young women's narratives. *Mortality* *16*(1), 35-53-
- Pojjula S., Wahlberg K-E. & Jokelainen J. (2001) Reactions to Adolescent Suicide and Crisis Intervention in Three Secondary Schools. *International journal of emergency mental health* *3*(2). 97-106
- Rask K., Kaunonen M. & Paunonen-Immonen M. (2002) Adolescent coping with grief after the death of a loved one. *International Journal of Nursing Practice* *8*, 137-142.
- Rask K. (1998.) Nuoren suru läheisen kuoleman tai vanhempien avioeron jälkeen. *Pro gradu-tutkielma*. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Saldinger A., Cain A., Kalter N. & Lohnes K. (1999) Anticipating parental death in families with young children. *American Journal of Orthopsychiatry* *69*(1), 39-48.
- Schoenfelder, E. N., Sandler, I. N., Wolchik, S., & MacKinnon, D. (2011) Quality of social relationships and the development of depression in parentally-bereaved youth. *Journal of Youth and Adolescence*, *40*(1), 85-96.
- Sipola V. (2014) Läheisensä menettäneen nuoren suru ja kokemus ryhmävertaistuesta. *Pro Gradututkielma*. Tampereen yliopisto, Tampere. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95213/GRADU-1398233026.pdf?sequence=1> (1.9.2018)
- Sussilo M. (2005) Beyond the Grave— Adolescent Parental Loss Letting Go and Holding On. *Psychoanalytic Dialogues* *15*(4), 499-552.
- Tebeka S., Hoertel N., Dubertret C. & Le Strat Y. (2016) Parental Divorce or Death During Childhood and Adolescence and Its Association With Mental Health. *The Journal of Nervous and Mental Disease*. *204*(9), 678-685.
- TENK (2012) *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. PDF-julkaisu http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf (2.1.2019)

- TENK (2017) *Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä*. <http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakoarviointi-ihmistieteissa> (2.1.2019)
- Tilastokeskus (2015) Vainajat lapsimäärän mukaan. *Excel-taulukko*. Henkilökohtainen tiedonanto.
- Tillquist M., Bäckrud F. & Rosengren K. (2016) Dare to ask children as relatives! A qualitative study about female teenagers' experiences of losing a parent to cancer. *Home Health Care Management & Practice* **28**(2), 94-100.
- Torbic H. (2011) Children and grief: But what about the children? *Home Healthcare Nurse* **29**, 6777.
- Waltz C., Strickland O. & Lenz E. (2017). *Measurement in Nursing and Health Research*, Fifth Edition. Springer Publishing Company, New York. 183-261.
- Warnick A. (2015) Supporting youth grieving the dying or death of a sibling or parent: considerations for parents, professionals, and communities. *Current Opinion in Supportive and Palliative Care* **9** (1), 58-63.
- Worden W. (2009) *Grief Counseling and Grief Therapy. A Handbook for Mental Health Practitioner*. 4th edition. Springer Publishing Company, New York.
- Äkillisesti kuolleen henkilön läheisten tukeminen*. Hoitotyön suositus online. Aho AL & Terkamo-Moisio, 2018 A Hoitosuositus. http://www.hotus.fi/system/files/A%CC%88killinen_kuolema_Hoitosuositus_NETTI.pdf (5.2.2019)